

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno 2011

Bc. Markéta Kyjovská

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Psychická manipulace členů v sektách
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Ivan Nedoma

Vypracovala:
Bc. Markéta Zánová

Brno 2011

Výrok k zamyšlení:

„ Je ironií moderního světa, že v době, kdy se slova šíří díky moderní technice rychlostí světla po celé naší zeměkouli a valí se na nás jako vodopád, vymizela nejzákladnější dovednost mezilidského styku – naslouchat lidem, s nimiž přicházíme do bezprostředního styku.“

Michael Jacobs

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Psychická manipulace členů v sektách“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

Praha 10. září 2011

Bc. Markéta Kyjovská

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Ivanu Nedomovi, za velmi užitečnou konzultační a metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěla poděkovat svému manželovi a celé rodině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytli nejen při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

Bc. Markéta Kyjovská

OBSAH

Úvod	2
1. Fenomén sekt	5
1.1 Pojem sekta	6
1.2 Faktory ovlivňující vznik sekt	11
1.3 Atraktivita sekt	14
2. „Brainwashing“ či psychická manipulace v životě sekty	18
2.1 Získávání členů a členství	21
2.2 Regulace chování členů sekty	27
2.3 Závislost na sektě	30
2.4 Opuštění sekty	32
3. Prevence	34
4. Vlastní průzkum	42
4.1. Malá anketa „asociace k pojmu sekta, názory veřejnosti“	44
4.1.1 Metoda, výběrový soubor	45
4.1.2 Prezentace výsledků a dílčí závěr	46
4.2 Rozhovor: příběh o životě u Náboženské spol. svědkové Jehovovi	49
4.2.1 Metoda, výběrový soubor, okruhy témat	51
4.2.2 Závěrečná zpráva: analýza a interpretace získaných dat	53
Závěr	64
Resumé	67
Anotace	68
Seznam použité literatury a prameny	69
Seznam tabulek, obrázků a grafů	72
Seznam příloh	73

Úvod

V současné době je člověk vystaven obrovskému tlaku z množství informací a ve stále se zrychlujícím životním tempu je pro něj obtížné se zastavit a odpovědět si na základní otázky: „kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme“. Také těžké životní situace, např. v současné době ekonomická krize, některých lidí velmi nahrávají různým náboženským společenstvím při náboru nových členů. Lidé snadněji podlehnou lákavým slibům a nabídkám ve formě nové naděje a debat s novými přáteli o lásce, zlu, dobru. Různé náboženské spolky lákají mladé lidi na nová učení, semináře, dílny, kurzy a slibují vstup do skupiny, kde si lidé pomáhají a jsou všichni dobří. Mnohá tato společenství často směřují proti svobodě, lidské důstojnosti nebo mravně ohrožují mládež a šíří bludy. Hranice mezi sektou a některými církvemi jsou tenké a to samé platí o pozitivní či negativní manipulaci.

Hlavním cílem tohoto textu je zpracování teoretického pohledu na fenomén sekt, tzn. vymezení pojmu sekta a poznání problematiky psychické manipulace členů sekt. Chtěla bych se zdržet jakýchkoliv soudů, protože cílem rozhodně není odsuzování nových náboženských směrů nebo obsahu učení některých nenáboženských útvarů, ale primárně informovat podle jakých znaků poznáme, zda jde o nebezpečnou skupinu, upozornit na jejich škodlivé vlivy.

K práci budu přistupovat z hlediska sociálního pedagoga, neboť téma jsem si vybrala v rámci studia tohoto oboru. Fenomén sekt je závažným společenským problémem, v některých situacích mohou působit tyto skupiny na životy lidí rozkladným způsobem. Někdy až do té míry, že jsou lidé ochotni opustit svou rodinu, přátele, studium, zaměstnání a naprosto se distancovat od svého dosavadního života. Sociální pedagogika je oborem, jenž se zaměřuje na život v dané společnosti, reaguje na její současný stav, změny, problémy a pomáhá předcházet vzniku dysfunkčních procesů.

Předem bych ráda připomenula, že k fenoménu sekt existuje velké množství informací a tento text neskýtá záruku nových závěrů či pohledů na tento jev. Proto jsem nechtěla pouze předkládat zjištěné informace, ale hledala jsem možnost jak obohatit a rozšířit tuto práci o

zajímavé zkušenosti, subjektivní postoje či aktuální články z novin. Zpracování výzkumné části vyžadovalo aplikaci několika metod, vždy vhodně zvolených dle obsahového zaměření.

Nejprve jsem v dotazníkovém šetření zkoumala, jak oslovená veřejnost vnímá slovo sekta a co je napadá v souvislosti s tímto pojmem. Chtěla jsem potvrdit, že veřejnost stále vnímá Náboženskou společnost svědkové Jehovovi jako sektu. Šetření jsem provedla formou dotazníku, kde některé otázky byly převážně výběrové a částečně se v dotazníku vyskytovaly i otevřené odpovědi, kdy bylo na respondentovi co odpoví. Jsem přesvědčená, že lidé stále vnímají Svědky Jehovovi (Náboženskou společnost Svědkové Jehovovi) jako sektáře a k sektám obecně mají lidé negativní vztah, ne kvůli osobní zkušenosti, ale díky sdělovacím prostředkům, které informují o trestních činech ve spojitosti se sektou a jejími členy.

Hlavní výzkum je proveden formou rozhovoru s paní Renatou, která chtěla svůj život spojit s Náboženskou společností Svědkové Jehovovi. V centru pozornosti je tedy člověk a jeho rekonstrukce příběhu: jak se k této skupině dostala, co jí chybělo, v jaké situaci byla a proč po 12 letech odešla. Jsou zde zkoumány okolnosti vstupu a běžný život u svědků Jehovových. Za důležitý moment rozhovoru považuji první pochyby o členství. Myslím, že tento rozhovor o životě u pravděpodobně nejznámější kontroverzní náboženské skupiny v České republice má pro tuto práci vypovídací hodnotu. Otázky byly otevřené, umožňující dotazované možnost plně projevit své myšlenky, pocity a byly doplňovány o další otázky podle situace. Dotazovaný byl spíše podněcován k vyprávění.

Domnívám se, že lidé inklinují ke vstupu do sekt či nových náboženských hnutí převážně v takových situacích, kdy je jejich rovnovážný stav narušen životní krizí. S tím souvisí mé přesvědčení, že lidé opět hledají v těchto komunitách důvěru, odvahu, naději, lásku, morální pravidla a postoje, spravedlnost a hlavně sociální kontakt a porozumění. Že chtějí věřit v nové hodnoty a jakákoliv víra jim umožňuje opět nacházet ztracený smysl života.

Pro získání osobních zkušeností a poznatků souvisejících s tématem jsem navštívila přednášku RNDr. Daniela Reevese, který vedl podzimní seminář „O mormonech a Církvi Ježíše

Krista Svatých posledních dnů“ na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy. Tento seminář se konal v prosinci roku 2010.

Při vytváření obsahu textu jsem se inspirovala informacemi od Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů a vycházela jsem z jejich doporučené odborné literatury, odborných periodik, veřejně dostupných statistik a kontaktovala jsem Český statistický úřad pro získání přehledu o obyvatelstvu podle náboženského vyznání. Bohužel výstupy ze sčítání lidu 2011 se zatím zpracovávají a první předběžná data budou prezentována nejdříve na konci roku 2011.

Vzhledem k tomu, že cílem této diplomové práce je přiblížit problematiku sekt a psychickou manipulaci jejich členů, je tato práce určena těm, kteří si budou chtít o této problematice rozšířit znalosti nebo se může stát průvodcem pro všechny, které kontakt se sektami zastihl nepřipravené. Bohužel tato práce není v problematice sekt a nových náboženských hnutí vyčerpávajícím textem. Je spíše úvodem do této problematiky, který obsahuje jen vybraná témata, která je třeba rozvíjet vlastním studiem a praxí.

Já sama jsem si v době, kdy jsem pracovala na tomto textu, prošla složitou životní situací, kdy jsem se vyrovnávala s diagnózou vážné nemoci, připravovala se na operaci v 7.měsíci těhotenství a plánovala s doktorem dlouhodobou léčbu. Z osobní zkušenosti mohu říci, že jsem měla chuť někomu poděkovat za to, že vše čeho jsem se obávala, nakonec snad dobře dopadlo. Také zde musím potvrdit, že se mi ozvali lidé, kteří mi určitý typ alternativních přístupů nabízeli.

1. Fenomén sekt

Sekty nejsou novým jevem, jelikož existence množství sektářských proudů provází lidstvo již od samého počátku, kdy se formovalo křesťanské učení. Snažila jsem se nejprve tematizovat tento fenomén z pohledu křesťanské religiozity.

V latině církevní slovo sekta znamenala něco jako odštěpení od církve. Z knih, které vydávala katolická církev je zřejmé, že sekty odjakživa byly jejím nepřítelem a jakékoliv sektářství se vždy snažila potírat. Pro příklad zde uvedu knihu „Co chtějí Svědkové Jehovovi?“ (vydané v Českém Těšíně, 1947), kde o „Badatelích bible“ čili o Svědcích Jehovových píše jako o americké sektě, která vydává povrchní tiskoviny plné nenávisti proti církvi katolické a šíří bludy. Dále zde uvedu knihu s názvem „Kdo jsou svědci Jehovovi?“ od Vojtěcha Engelharta (vydala Matice cyrilometodějská v Olomouci, 1992). V těchto knihách autoři přistupují k problematice sekt z teologického hlediska, kdy hodnotí náboženství z hlediska pravdivosti a zabývají se do podrobností jejich věroučnými omyly a vypisují důvody, proč se musí učení Svědků Jehovových důsledně odmítat. Jejich náboženství poté označují za pseudokřesťanské a Svědky Jehovovy za sektu.

Nikde však není přesně určeno, co lze za sektu považovat, a to ani ve vatikánském dokumentu – viz. např. pastýřská výzva o sektách a nových náboženských hnutích z roku 1986. Mezi křesťany slovo sekta tedy znamená negativní označení různých křesťanských nepravověrných skupin.

1.1 Pojem sekta

„Původ slova sekta nalezneme v latinských výrazech *secedo* či *secutus*, *secuta*, *secutum*, jež lze přeložit přibližně jako odtrhnout se nebo vyčlenit se. Můžeme také zmínit křesťanství, které – ještě než dosáhlo privilegovaného statusu oficiálního náboženství – bylo a dodnes často je považováno za odpadlickou sektu judaismu.“¹ Právě ve většinových či zavedených náboženstvích jako v judaismu, křesťanství, islámu, buddhismu, apod. vznikaly tendence k vybočení či oddělení na další skupinové náboženské útvary se samostatnými organizačními a věroučnými principy. V rámci určitého zjednodušení se slovem sekta označuje většina forem alternativní či netradiční religiozity a můžeme tak za ně pokládat první fázi vývoje každého z náboženských seskupení. Závisí pak na společnosti, za jak dlouho pro ni nová náboženská skupina přestane být nová a začne být vnímaná jako zavedená.

Pro příklad uvádím, že Zdeněk Vojtíšek, který se zabývá především studiem kultů, sekt a nových náboženských hnutí, míní, že by si již měl člověk se slovíčkem sekta dávat pozor například ve spojení s Náboženskou společností Svědkové Jehovovi, která je ve společnosti stále více etablována.

Význam slova sekta může být různě vnímán také v závislosti na geografickém kontextu. Rovněž přijetí tohoto pojmu bývá jak pozitivní tak negativní v různých částech světa. Jak píše H. Vykopalová: „Výraz sekta je však užíván v různých významech, má různé zabarvení a strukturu. užití výrazu sekta je odlišné i teritoriálně. Např. v Latinské Americe je tento výraz užíván jako označení pro všechny nekatolické skupiny, i když náleží k tradičním protestantským církvím a vztahuje se i na označení extremistických skupin. V západní Evropě má toto slovo negativní, pejorativní význam, na rozdíl např. od Japonska, kde jsou nová náboženství buddhistického nebo šintoistického původu nazývána sektami, a není to naprosto označení pejorativní nebo negativistické. Výraz „nová náboženská hnutí“, který je rovněž poměrně často užíván ve vztahu k těmto skupinám, je výrazem neutrálnějším snad proto, že je to výraz novější,

¹ Moyano, A. L.: Sekty skrytá hrozba současnosti. Přeložil Vratislav Konečný. Alpress, s.r.o. 2011, S. 23. ISBN 978-80-7362-882-6

užívaný až po druhé světové válce, ale také proto, že tato hnutí vystupují jako určitá alternativa vůči institucionalizovaným náboženstvím v převládající kultuře.“²

Samotné slovo sekta v nás vzbuzuje negativní emoce. Na co se ale v České Republice díváme stále jako na sektu, je v jiných zemích uznávaným náboženstvím. Proto se v odborné literatuře od používání tohoto pojmu postupně raději upouští. V publikacích se uplatňují spíše termíny jako „nová náboženství“, „nová religiozita“, „nové náboženské směry“ či „nová náboženská hnutí“. Jejich základní charakteristikou je protest proti společnosti, nespokojenost s převládajícím společenským kodexem či nesouhlas se stávající ideologií některého ze „zavedených“ tradičních náboženství. Jejich vznik je obvykle inspirován charismatickým vůdcem a novou náboženskou ideou. To způsobuje, že se na tuto skupinu lidí, která se z ideologického důvodu vyčleňuje ze společnosti, díváme s obavami a je vnímána jako nepřátelské těleso, jež se snaží společnost nálepkovat pejorativním označením „sekta“. Sekulární veřejnost spojuje sektu s tzv. vymýváním mozku a skandály. S takovým postojem se samozřejmě neidentifikují všichni, ale v mnoha kulturách k takovému spíše stereotypnímu přístupu dochází, a to někdy i za předpokladu, že pro to není důvod a skupina je tak poškozována. Poté může mít takové označení skupiny i právní důsledky.

Zdeněk Vojtíšek se o sektách vyjadřuje jako o náboženském parazitu, jehož příslušníci jsou oklamáváni, manipulováni, citově vydírání, vedeni k nekritické poslušnosti a k závislosti, která v extrémních případech může znamenat až ohrožení jejich zdraví či života. Považuje za společensky nutné označit takové náboženské skupiny za málo kvalitní a varovat před nimi. Jsou to ty skupiny, které jsou kvůli svému jednání vůči jednotlivcům viděny jako škodlivé, nebezpečné či zneužívající své příslušníky, tyto společenství bývají označovány slovem sekty.

Z hlediska sociální psychologie je sekta nejčastěji definována jako totalitní náboženská skupina nebo totalitním způsobem organizovaná skupina s pevnou ideologií.

² Vykopalová, H.: Sociálně patologické jevy v současné společnosti. Univerzita Palackého v Olomouci. 2002, S. 95. ISBN 80-244-0337-4

Například Aleš Sekot, sociolog, definuje sektu takto: „Sekta je z organizačního hlediska chápána jako původně čistě osobní neinstitutionalizovaná náboženská činnost skupiny lidí spojených exaltovanými náboženskými emocemi a potřebami. V tomto smyslu vzniká náboženská sekta zpravidla na základě odloučení od „pravověrné“ oficiální církve a staví se někdy radikálně proti ustálené církevní tradici. Její členové pocházejí zpravidla z nižších sociálních vrstev a důrazem na určité biblické pasáže zdůrazňují přísná pravidla soužití v rámci sektářského společenství. Nábožensky redukováný světový názor je pro sektáře zpravidla nejvyšší a fakticky jedinou životní hodnotou, zorným úhlem pohledu na okolní svět. To se pak může projevit v bezmezné víře ve smyslu návodů, jak získat boží spásu, osobní milost, bezhříšnost, světecké kvality či nadpřirozené schopnosti ve smyslu léčebných praktik a terapií.“³

Pavel Mühlpachr ve svých skriptech Kapitoly ze sociální patologie (2003), rozděluje sekty na tvrdé a měkké. „Tvrdé sekty se obvykle vymaňují ze sociální kontroly. Členové mají přísně zakázáno sdělovat podrobnosti ze života sekty, vedou život podle přísného režimu. Někdy může jít i o uzavřené komunity. V čele stojí autoritářská osobnost s absolutní mocí nad ostatními členy. Zaměření skupiny je asociální nebo antisociální. Používají obraz nepřítele jako prostředek k upevnění soudržnosti a nedovolují členům jakékoli jiné zázemí. Mohou mít xenofobní charakter. Měkké sekty alespoň z části podléhají kontrole. Jsou společensky transparentní. Mají charakter částečně otevřené nebo otevřené komunity. Svým příslušníkům povolují vlastní morálku vycházející z vlastního prožívání, vzhledu a potřeb a tolerují jejich samostatnost. Vůdce sekty není autoritativní jako u tvrdých sekt, někdy vystupuje jako průvodce a rádce. Nejsou antisociální a nepůsobí destruktivně na lidskou psychiku. Povolují alternativy a možnost zázemí mimo společenství. Nemívají xenofobní charakter.“⁴

Hlavním znakem sekt je tedy autoritativní systém řízení a charismatický vůdce, který řídí životy členů a členové jsou oddaně poslušní jeho autoritě a kontrole ostatních členů. Dalším znakem je pocit výlučnosti a sebevědomí duchovní elity. Za zmínku také stojí jejich přísná pravidla či zákony, např. „jsme jediní kdo mají pravdu a vše co je mimo skupinu, je špatné“, „pouze my jsme předurčeni spasit svět, máme svá jistá privilegia vyvoleného lidu a držitelů

³ Sekot, A.: Sociologie v kostce. Paido Brno: 2006, S. 217. ISBN 80-7315-126-X

⁴ Mühlpachr, P.: Kapitoly ze sociální patologie. Institut mezoborových studií Brno: 2003, S. 49

pravdy“. A samozřejmostí jsou pro členy misijní práce, propagační činnosti a pravidelné utužování postojů skupiny lidí, kteří mají stejně smýšlet. V sektách se potlačuje racionální myšlení, chybí svobodné rozhodování a zdůrazňují se sankce, tresty za neposlušnost. Také se uvádí jako typický znak pro sekty jejich izolovanost a relativní uzavřenost, která se dá očekávat, a to z důvodu neustálého zpochybňování jejich věrouky okolím. Můžeme orientačně shrnout společné typické znaky sekt: autoritářství, uzavřenost, fanatismus, nesnášenlivost k jinak smýšlejícím, selekce informací členům, apod.

Na celém světě působí několik tisíc sekt a podobných společenství. Tyto skupiny lze klasifikovat různým způsobem, např. rozlišujeme sekty kontroverzní, revoluční, manipulativní, zbožné, reformační, podivínské, utopické nebo sekty předvídající konec světa. Další zdůrazňují změnu světa, distancující se zcela od světa nebo nahrazující svět nějakou vnitřní hodnotou. Sekty můžeme dělit dle kritéria religionistického na sekty s křesťanským základem, s východním či okultním pozadím.

Obrázek č. 1 *Některé sekty považují odborníci spíše za lékařskou diagnózu*
(www.vesmirnilide.cz)

V širším pojetí jsou dalším typem sekt tzv. „nenáboženské“ útvary, které se dělí podle svého zaměření. Sebezdokonalovací sekty usilují o sebepoznání a zdokonalení osobnosti a ukřívají se za různé zájmové aktivity či vzdělávací společnosti. Pořádají semináře, zdokonalovací kurzy a soustředění. Samozřejmě vše za náležitý obnos. V některých jsou dominantou meditativní, psychologické či léčebné praktiky. Některé metody jsou

prezentovány jako psychologické a jsou prováděny laiky, kteří mohou napáchat na lidské psychice obrovské škody.

Zajímavým tématem jsou politické sekty, které jsou spojovány s extremismem a zprávami o rasismu, antisemitismu, nacionalismu, xenofobii nebo náboženském fundamentalismu. V souvislosti s činností politických sekt dochází často k trestným činům, které dostávají mezinárodní charakter. Jsou organizovány kolem zvláštního dogmatu a nabízejí lidem snadný recept na vyřešení mnohých problémů. Zjednodušují problém a zkreslují skutečnost, pořádají často protestní shromáždění, při nichž k manipulaci davu využívají vůdci těchto skupin podněcování davové psychózy.

Ekonomické či komerční sekty také používají psychickou manipulaci k dosažení svých cílů. Zde bývá hlavním náborovým heslem rychlé a snadné zbohatnutí. Jsou to některé skupiny, které pracují na principu „multilevel marketing“ zkráceně MLM (např. Herbalife, Oriflame, Amway, LR, atp.). Začíná to prezentací určitého výrobku, přesvědčování o jeho nadprůměrné kvalitě a zapojení potencionálního kupujícího do dalšího shánění prodejců. Nejvíce na tomto systému získávají samozřejmě ti, kteří jsou na vrcholu pyramidy. Používají propracované metody propagace firmy, motivačních prvků, organizují pravidelné semináře, na kterých se učí prezentaci výrobku, přesvědčování případných kandidátů na spolupráci a prodeji jsou informováni o svých úspěších. Nebezpečnější skupiny své ekonomické zájmy zastíňují určitým filosofickým či náboženským pozadím. Členové pro sektu bezplatně velmi tvrdě pracují a samotná sekta má velké majetky. Existují také zemědělské komunity, kde lidé pracují až patnáct hodin denně, bydlí společně na farmě, jedí jen dvakrát denně, nic nevlastní, dodržují přísný denní režim, nepotřebují peníze. Sekta vydělává prodejem svých ekologických produktů, kdy ceny jsou značně přemrštěné.

V poslední době se rychle šíří netradiční religiozita, vzniká až nepřehledné množství proudů a sekt. Problematikou sekt se zabývá sociologie, psychologie, kriminalistika, pedagogika, teologie i religionistika. Existují rozličné definice podle autorů a přístupů.

1.2 Faktory ovlivňující vznik sekt

Sekty se vytvářely převážně v době nepokojů, válečných neklidů a též přechodů jednotlivých státních systémů. Nejzásadnější faktory, které vedou k samotnému vzniku nových náboženských hnutí jsou především kulturní a společenské souvislosti ve vztahu ke konkrétnímu prostředí, k duchovní situaci i ke geografické poloze příslušné oblasti nebo území. V Evropě je jako hlavní faktor uváděna krize industriální a kapitalistické společnosti, v Latinské Americe je to vliv chudoby a sociálních konfliktů, v Africe pak urbanizace, dopady postkoloniálního období, kulturní krize apod.

Sociální determinanty, které nemají jen subjektivní (psychologickou) povahu a podílejí na vzniku současných sekt jsou skutečnosti, které pramení z krize hodnot společnosti a sekty vyplňují prázdné místo, které vyklidily tradiční instituce jako je rodina nebo církev. Člověk potřebuje uspokojit své potřeby a sekta se o své členy v tomto ohledu stará. Poskytuje jim pocit bezpečí. Uspokojuje jejich sociální potřeby jako je touha po sounáležitosti v přátelství, rodině, partnerství, potřebu milovat a být milován, pocit uznání, být pozitivně přijat a oceněn a jako hlavní se jeví smysluplnost jejich filosofie. Člověk má přirozenou potřebu porozumět světu, který ho obklopuje.

Faktem zůstává, že čísla z posledních sčítání obyvatel v České republice vypovídají, že postupně klesají počty obyvatel deklarujících církevní příslušnost. Vycházíme-li ze srovnání dat se sčítání obyvatelstva v roce 1991 a 2001, pak zjistíme, že počet lidí hlásících se křesťanským církvím se snížil více než o jeden milion. Největší přírůstek mezi věřícími zaznamenala rubrika „ostatní církve a náboženské společnosti, které patrně zahrnuje sympatizanty u nás netradičních náboženství. Zvýšilo se také číslo lidí bez vyznání (či své náboženství z nějakého důvodu neuvedli) na téměř 7 miliónů. Stáváme se zemí, kde je společnost čím dál slaběji orientována na tradiční křesťanství, které tu mělo tradici. *“Je-li náboženství na ústupu, pak je to proto, že se zmenšuje pozemská sféra posvátného a sdílené city a emocionální vazby mezi lidmi jsou rozměňovány touhou po materiálních požitcích či nověji posedlostí po stále nových zážitcích.”*⁵

⁵ Sekot, A.: Sociologie v kostce. Paido Brno: 2006, S. 214. ISBN 80-7315-126-X

Tabulka č.1 Obyvatelstvo dle náboženského vyznání r. 1921, 1930, 1950, 1991, 2001

Rok sčítání	1921		1930		1950		1991		2001	
Obyvatelstvo celkem	10,005,734	100%	10,674,386	100%	8,896,133	100%	10,302,215	100%	10,230,060	100%
Bez vyznání a nezjištěno	718,079	7%	834,144	8%	542,851	6%	5,778,481	56%	6,941,972	68%
Křesťanské úhrnem	9,160,179	92%	9,722,425	91%	8,332,458	94%	4,519,804	44%	3,095,632	30%
Ostatní církve a náboženské spol.	127,476	1%	117,817	1%	20,824	0%	3,930	0%	192,456	2%

Údaje v tabulce č.1 jsou zpracovány z poskytnutých informací Českého statistického úřadu, které naleznete v Příloze č.5. Pokud budeme srovnávat s rokem 1950, případně s předcházejícím sčítáním v roce 1930, došlo v důsledku postupující sekularizace a “boje proti náboženství”, zesílené u nás po roce 1950, k výraznému poklesu věřících a naopak ke vzrůstu osob bez vyznání. Je to pravděpodobný následek historických událostí. Dalo by se také říci, že vztah lidí ke křesťanství je dodnes pokřiven komunistickou propagandou a lidé se jen pomalu zbavují tohoto vlivu.⁶ V podmínkách bývalého společenského zřízení v České republice byly církve a sekty nepřitelem státu. Po revoluci roku 1989 se začalo veřejně objevovat stále více nových náboženských skupin. Lidé se bohužel místo křesťanské výchovy, která měla u nás dlouhou tradici, začali uchýlovat raději k alternativám jako jsou kartárky, minulé životy, rodinné konstelace, léčitelé, nová náboženská hnutí v jakékoliv podobě či se nechávají vést na různých seminářích, kurzech či osobnostním poradenstvím prováděným neprofesionály při tzv. „koučinku“. Je to pochopitelné, protože i v minulosti existovali šamani, léčitelé a kněží jako pomoc a přirozená autorita, ke které si lidé chodili pro radu, prosili o pomoc či přímluvu u nadzemských mocností v situacích, na které člověk nestačil vlastními silami.

Vedle odkrytí duchovních otázek, které byly většinou komunistickou mocí potlačovány, přineslo minulých dvacet let mnoho dalších faktorů ovlivňujících podmínky pro rozšíření sekt v České republice. Detailněji popisuje H. Vykopalová: „Naše společnost, zejména její vývoj v posledních deseti letech, je poznamenána velkými společenskými změnami, které s sebou přinesly celou řadu přeměn, jež zasáhly každého jedince a ovlivnily jeho chování a prožívání. Tato situace, která je poznamenána hospodářskou, společenskou i psychickou destabilizací, se stává vhodným prostředím pro působení a aktivitu nejrůznějších sekt a náboženských hnutí. Při množství a rychlosti těchto změn lidé nejsou schopni tak rychle

⁶ Mimochodem by stálo za samostatnou úvahu, zda komunistická ideologie a hnutí byly nebo jsou sektou a od kdy jí přestaly být a staly se „většinou skupinou“.

adaptace, zvláště v případě mladé generace, pokud je systém těchto změn zastihl v období, kdy neměly žádoucí vzory a normy chování a čas na to, aby byly vnitřně přejaty. V této souvislosti se hovoří i o krizi rodiny, která má za následek rozpad a ochlazení vzájemných citových vztahů, dochází k utváření jiného systému hodnot. Samota, prázdnota, nejistota, úzkost a strach jsou psychologickými důsledky těchto společenských změn, které mají ovšem i důsledky ekonomického a morálního rázu. Člověk hledá možnost vyrovnání se s problémy sebehodnocení a orientace v hodnotové sféře, hledá nějakou sounáležitost přinášející pocit bezpečí včetně hledání možnosti identifikace s idealistickým konceptem dobra a představiteli tohoto dobra. To je jedním z možných vysvětlení dobrovolného příklonu jedince k sektě.⁷

Každopádně soudobé sekty a netradiční náboženské útvary vůbec jsou významnými symptomy krize společnosti. Můžou být jakýmsi vedlejším a nechtěným produktem současného konzumerismu a postmoderní společnosti. V této souvislosti je třeba upozornit, že nelze vše „jiné“ zahrnovat pod pojem sekta. Sám Zdeněk Vojtíšek konstatuje, že: „Česká společnost, nábožensky chladná a nepříliš zvyklá na rovnoprávné soužití s jakýmikoli menšinami, je ovšem také náchylná k hysterickému nálepkování slovem sekta všech neobvykle se projevujících náboženských skupin. Je patrně otázkou zrání české společnosti, do jaké míry bude schopna tomuto pokušení odolat, aniž by se vyhnula odpovědnosti rozlišovat náboženské skupiny, které ji mohou obohatit, od těch, které ji ohrožují.“⁸

⁷ Vykopalová, H.: Sociálně patologické jevy v současné společnosti. Univerzita Palackého v Olomouci. 2002, S. 96. ISBN 80-244-0337-4

⁸ Vojtíšek, Z.: Encyklopedie náboženských směrů v České republice. Portál, Praha: 2004, S.16. ISBN 80-7178-798-1

1.3 Atraktivita sekt

Pokud označíme sektu za skupinu lidí, která se vyznačuje konflikty s většinou společností, tak proč hledá tolik lidí útočiště v těchto náboženských spolcích a jejich učení? Láká snad lidi věčný život a nemají rádi institucionalizované tradiční náboženství? Nebo chtějí lidé experimentovat s náboženstvím posilovaným orientální mystikou a jinou filozofií? V čem tkví atraktivita těchto skupin?

Příčiny fascinací sekt mohou být různé a nabízí se široké spektrum motivů. Tyto náboženské hnutí nabízí jedincům vstup do skupiny, kde jsou dobří lidé a chovají se k sobě jako jedna velká rodina. Také často nabízí netradiční náboženský zážitek, znovunalezení vlastní identity a rovnováhy, pocit bezpečí a jistoty. Tyto náboženské spolky uspokojují potřebu sdílnosti, vytvářejí pocit sounáležitosti v intencích skupinového pocitu „my“ a vyvolává pocit vyvolenosti, výjimečnosti. Dokáží vnitřně uspokojit jedince v oblasti potřeby osobního ohodnocení, jeho sebevědomí, prezentace, dokáží navodit pocity vlastní významnosti.

Novodobí propagátoři a dovední misionáři umí vhodným způsobem oslovit konkrétního naslouchajícího. Převážně jsou jimi oslovováni mladí lidé hledající smysl života či správný recept, který by odstranil pokud možno všechny nešvary – války, nemoci, znečišťování životního prostředí a násilí. Touží mobilizovat svět vizí nového řádu s nadějí na lepší svět a pro „záchranu světa“ udělají vše. Mladý člověk tak vstupuje do nové společnosti, kde se může cítit zcela osvobozen od dřívějších frustrací a nespokojenosti, od hodnotové relativity i od neuznávaných autorit. V podstatě jde o únik před jednou autoritou k druhé. Nová komunita je příslibem nových mezilidských vztahů a určitého hrdinství, protože vyžaduje sebezapření, obětivný život, zavržení starých vazeb a návyků.

Dnes se lidé uchylují k zájmu o hlubší vrstvy a poznávání člověka, o tajemství, symboliku a přichází nedůvěra k vědě a technice. Mnoha lidem se dnešní svět zdá příliš složitý, nepřehledný, chaotický a sekty či nová náboženská hnutí nabízí jednoduché odpovědi na všechny otázky. Lidé jim musí jen uvěřit, a pak budou mít v tomto mnohoznačném světě své

jasné odpovědi. Často jsou lidé raději poslušní autoritám, než-li by byli odpovědni za jakákoliv svá rozhodnutí. Sekta z nich odnímá něco jako břemeno rozhodování.

Také specifický životní styl, odvrát od tradice, i jistá exotičnost učení mohou být pro podstatnou část lidí atraktivní a přitažlivé. Právě sekty dnes odpovídají na hlad po duchovních hodnotách či touze po ideálním společenství pružněji než většinové křesťanské církve. Někdy bývají reakce na nová náboženská hnutí nekritická z důvodu toho, že reagují na to, co je v tradičním duchovním životě usedlé. Sekty umí odpovědět na aktuální sociální neduhy, krizi hodnot, zdůrazňují potřebu péče o přírodu, rodinu, zdraví a morální pravidla. Slibují optimismus, pokud jde o budoucnost a člověk se cítí plnoprávným členem „rodiny“, která se postará, ale člověk si ji musí často zasloužit izolací „vše jen s komunitou“, splněními povinnostmi a dodržováním přísných pravidel.

Novodobé sekty se přímo zabývají výhradně vzděláváním, psychoterapií, alternativní léčbou a „záračným uzdravováním“, což pro člověka může být také motivem pro životní změnu. Hodně letáků o pochybných seminářích je nalepeno na frekventovaných místech, kam chodí matky s dětmi či důchodci. Viz Obrázek č.2.

Promyšlené programy novodobých sekt jsou pro nepoučeného člověka něčím zcela novým, dosud neznámým a učení těchto skupin je podáváno poutavým způsobem. Vystupují jako vzdělávací poradenské systémy, či prodávají kurzy, terapie a učební materiály, ale v podstatě používají prvky vypůjčené z psychologie, filosofie či směs „lidových mouder“. Nejvíce působí na našem trhu Scientologická církev, ale existují i vícestupňové semináře jiných skupin, které slibují v základním kurzu například toto: „*Cílem výcviku praktické sebezkušenostní filozofie je rozšířit kontrolu vědomí, ovládnout vlastní mimovědomé vzorce, způsoby, představy, motivace atd. tak, abychom se stali skutečnými znalci sebe sama, aby se nám věci přestaly dít, abychom byli schopní nahlédnout souvislost mezi příčinou a následkem a abychom se stali skutečnými pány svého vlastního života.*”⁹ To přirozeně může mnoho lidí lákat. Kdo by nechtěl porozumět sám sobě a nechtěl by být pánem svého života? Pan Jiří Heřt, druhý předseda českého

⁹ <http://www.principyzivota.cz/stranky/zakladni-vycvik>

klubu skeptiků Sisyfos, uvádí k podobným nabídkám, že se jedná o nesrozumitelný “slovní salát”.

Samozřejmě semináře nejsou zadarmo, pokud někdo projde celoroční cyklus, zaplatí třeba i více jak 60.000,- Kč. Mnoho lidí bere svou účast na těchto seminářích vážně a své certifikáty odevzdávají na personálním oddělení u svých zaměstnavatelů. Posoudit hodnotu certifikátů z těchto kurzů bývá pro personalisty problém, jednak jsou jimi zavaleni, a jednak nemají velkou vypovídací hodnotu. To je jen příklad z desítek dalších, které zaplavují psychoterapeutický svět a matou veřejnost. Mizí hranice mezi “druhy psychoterapie” a stává se z ní zcela nepřehledný guláš. S takovou situací mají velký problém zejména profesionální psychoterapeuti, ale ještě větší problém klienti.

Obrázek č.2 Plakáty nabízející pochybné semináře (Nová Akropolis)

Dále se můžeme setkat se skupinami, jež se nazývají „filozofickými školami“ a nabízí „filozofii pro život“. V současném světě, v němž se tolik pochybuje o dobré vůli lidí, je těžké věřit v poctivost těchto skupin, a též v existenci čistých a poctivých lidí, zbavených postranních

úmyslů. Pravidelný účastník těchto aktivit si pak nemusí uvědomit, že přišel do styku například s esoterickou školou s vyhraněnou filosofií či náboženským názorem a pevnou hierarchickou strukturou organizace. K dalším pochybnostem rovněž nahrává fakt, že na těchto akcích nepřednáší odborníci, ale členové této společnosti (bývalí účastníci jejich kurzů), kteří navíc nebývají v oboru profesionály, tedy náležitě vzděláni. V rámci přednášek využívají výhradně zjednodušených materiálů své organizace. Uvnitř těchto společností je budován pocit výlučnosti a povzbuzování k její propagaci. Na cestě k vlastnímu rozvoji jsou zájemci nenápadně manipulováni k rozchodu s „neidealisty“, přejímají umělecké a duchovní vzory. V porovnání s některými jinými uskupením je pozitivní, že odchody z těchto společností nebývají nijak dramatické. Pouze je o něco více zúžen rodinný rozpočet.

2. “Brainwashing” či psychická manipulace v životě sekty

V úvodu této kapitoly bych ráda zdůraznila, že není vhodné používat samotný termín psychická manipulace jen v negativním smyslu. Používáme-li manipulativní postupy, abychom člověku poskytli větší svobodu, rozhled a širší volbu, přičemž rozhodování necháváme v jeho moci, účinky jsou pozitivní. Jde například o působení autority a zkušeností, vyjednávání, uklidňování zachraňovaných, diplomatické řešení situací nekonfliktní cestou, pomoc při řešení problémů, vedení ke zdravému životnímu stylu, odvykání kouření hypnózou, a další.

Manipulace se dá vyložit v sociální psychologii a sociologii jako termín označující snahu o působení na myšlení druhé osoby či více osob. Je to situace, kdy se manipulátor snaží přesvědčit osobu či osoby o správnosti jednání, názoru či myšlenky, které nejsou manipulovaným jedincům v dané chvíli nebo životní situaci vlastní. Manipulovaná osoba si často ani neuvědomuje, že je s ní manipulováno, případně si to uvědomuje, ale z nějakého důvodu se někdy nechce nebo nemůže bránit. Teoreticky můžeme manipulaci rozdělit na přímou, kdy si manipulovaný uvědomuje, že musí udělat něco co nechce. Používá se většinou z pozice moci či autority. Při manipulaci nepřímé manipulátor taktizuje a manipulovaný neví, že je někam nevhodně tlačěn. Manipulátor na začátku většinou jedná tak, aby získal u svých obětí sympatie. Často využívá své charisma a znalost slabých stránek ostatních lidí. Proto je třeba umět rozdělit manipulaci ve prospěch manipulátora a manipulaci ve prospěch manipulovaného.

Jedinec vůči manipulaci odolný je, tak jako imunita vůči infekci. Lidé se ale nechají snadno ovlivnit, to dokazují dnes a denně reklamy, politické volby, média, vzdělávání, zdravotnictví, atp. O manipulaci svědčí i mnohé experimenty, kde experimentátoři dokázali zmanipulovat duševně zdravé jedince a přiměli je ubližovat druhým lidem. Rizikovým prostředím pro tuto sociální patologii jsou právě sekty a jiná fanatická sdružení, které fungují na principu ideologie, díky které jedinec ztratí vlastní zodpovědnost, neboť sekta z něj pak snímá hříchy. Nejhorším důsledkem takového jednání je, že sektářskými manipulacemi bývají narušeny vztahy rodičů a dětí, psychická manipulace dokáže překonat i mateřský pud.

Často používaný pojem brainwashing nebo „vymývání mozků“ vzešel z politických programů komunistické Číny a Koreje. Používaly se násilné přesvědčovací techniky na přeprogramování či „převýchovu“ mysli člověka v zajateckých táborech. Vězni tak začali oslavovat své věznitele a tento fenomén označil důstojník CIA Edward Hunter v roce 1950 jako „brainwashing“. Můžeme jej chápat jako extrémní formu ovlivňování. Kolem termínu brainwashingu koluje mnoho pověr. Někdy se tento pojem používá v situacích, kdy nelze situaci a její okolnosti úplně pochopit a jinak vysvětlit. Často se spojuje se skupinou, která má násilné, vražedné, popř. sebevražedné tendence. V současnosti se tak dá označit jakákoliv aktivita, související se snahou změnit lidskou mysl. Brainwashing postupně narušuje soukromí jedince s cílem kontrolovat jeho chování a dokonce i to, jak a co si má myslet. „Sekty by podobné techniky velmi rády ovládaly. Proto vypracovaly protokoly mentálního podmiňování empiricky. Nezdá se však, že by některý z protokolů byl dokonalý. Technikám používaným v současné době se nedaří vytvářet nutně dokonalého robota.“¹⁰

Odjakživa se lidé snažili změnit myšlení druhých už od té doby, co zjistili, že nějaká mysl existuje a často to nebylo ve zlé vůli. I sebemenší formy ovlivňování mohou změnit naše myšlení a jednání. Již v dávné minulosti lidé vyvinuli alternativní metody přesvědčování. „Lifton tyto metody identifikuje následovně: nátlak, exhortace, terapie a realizace.

- Kdo aplikuje nátlak, praví: „Musíš změnit názor, jak ti říkáme, nebo...“;
- Exhortace se snaží argumentovat z pozice vyšší mravní autority: „Měl by ses změnit tak, jak ti říkáme, aby ses stal lepším člověkem“;
- Terapie říká: „Můžeš se s naší pomocí změnit, abys byl zdravý a netrpěl“;
- A nakonec realizace říká: „Můžeš se změnit a naplno projevit svůj potenciál, pokud jsi ochoten konfrontovat se s novými myšlenkami a přístupy“.¹¹

Například i ve Starém zákoně můžeme nalézt příklady nátlaku a exhortace daleko více než terapie a seberealizace.

¹⁰ Abgrall, J. M.: Mechanismus sekt. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. 2000, S. 17. ISBN 80-7184-774-7

¹¹ Taylorová, KBrainwashing Manipulace s myšlením. Nakladatelství Lidové noviny Praha. 2006, S. 18. ISBN 80-7106-773-3

Obecně se dá říci o sektách, že jde o propracované organizace, často s velkým finančním kapitálem a jejich náboráři mají obrovskou motivační a přesvědčovací sílu. Psychická manipulace slouží v životě sekty jako nástroj k vedení lidí. „Na tu však sekty nemají monopol: postupy spřízněné s mentální manipulací jsou také např. běžné v reklamě a politice. Skutečné donucovací struktury, skutečné sektářské projevy mohou navíc existovat i uvnitř regulérních náboženských skupin či politických hnutí.“¹² Řadoví členové pak fungují prostřednictvím psychické manipulace jako stádo kolem svého vůdce. Základ sekty tvoří psychopatické (hraniční) osobnosti, které mívají často rysy narcistické, agresivní a paranoidní. Musíme si uvědomit, že to, co vnímá většina společnosti jako donucování a psychickou manipulaci, členové takových skupin vnímají jako učení či terapii, která má člověka mravně pozvednout a harmonizovat.

¹² Abgrall, J. M.: Mechanismus sekt. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. 2000, S. 13. ISBN 80-7184-774-7

2.1 Získávání členů a členství

Cesta do sekty je vždy dobrovolná. S výjimkou dětí a mladistvých, jejichž rodiče se členy takové skupiny stanou. Nechat se takovou skupinou ovlivnit není otázkou intelektu člověka, ale spíše jeho potřebami. Jedná se především o lidi prožívající zármutek, o jedince nešťastné, kteří řeší nějakou krizovou situaci a členové sekt těmto lidem nabízejí cestu. Pro mnoho duševně nalomených lidí je takovýto zájem velmi příjemný ve smyslu „konečně se o mě někdo stará, konečně mě někdo bere vážně“.

“Získávání stále nových přívrženců (u nás dnes viditelný třeba v případě Svědků Jehovových) se sociologicky projevuje mezi sektáři i v tom, že v jejich řadách nacházíme lidi s mobilním zaměstnáním umožňujícím značné mezilidské kontakty.”¹³ Dá se říci, že náboráři sekt postupují při získávání nových členů jako zkušení obchodníci. Nabízejí přesně to co člověk potřebuje, po čem touží a co je podle něj výhodné a prospěšné. Zneužívají tak přirozených potřeb člověka, jeho momentální životní situaci a jeho sugestibility.

„Většina členů byla naverbována přáteli, kolegy ze zaměstnání, spolužáky nebo kolegy ze studií. To je prvním tajemstvím úspěchu sekt. Většinou připraví člověku cestu do společenství lidí, které má rád, kterým důvěřuje.“¹⁴ Oslovování jsou tyto typy lidí:

- člověk oslovený známým bude zprvu pozitivně naladěný, důvěra v přátele a známé je velká, ale hrozí, že se časem začne nudit,
- jedinec, který nevede zcela šťastný život, který se například s někým právě rozešel nebo má problémy s rodiči či ve škole, tomu se bude odpoledne nebo večer strávený ve společenství skutečně líbit,
- pozorní a citliví lidé, kteří hodně přemýšlejí nad stavem světa, jsou smutní a chtějí nalézt řešení a sekty znají jednoduchá řešení nejsložitějších problémů světa,
- ten, kdo má chuť být jiný než ostatní, převážně jde o mladé lidi,

¹³ Sekot, A.: Sociologie v kostce. Paido Brno: 2006, S. 217. ISBN 80-7315-126-X

¹⁴ Wiebeus, H.: Sekty a lovci duší. Překlad Mgr. Irena Nálevková. Nakladatelská a vydavatelská agentura Plzeň: 2006, S.34. ISBN 80-7211-224-4

- osoby, které si chtějí rozšířit obzory a zajímají se i o jiné kultury, jiné způsoby života nežli o ten náš evropský.

Obrázek č. 3 Náborový leták, který byl dříve hodně rozšiřovaný studenty (Scientologie)

OXFORDSKÝ
TEST SCHOPNOSTÍ

Chcete-li porozumět světu, musíte nejdříve porozumět sami sobě.

Není žádným testem IQ, jedná se o vypracování komplexní analýzy Vaší osobnosti, na jejímž základě jsme schopni připravit Vám individuální studijní program. Absolvováním tohoto programu můžete velmi zvýšit svůj duševní potenciál, a stát se tak schopnými rozvíjet naplno své dosud skryté a blokové schopnosti.

Test a následná individuální konzultace Vám budou poskytnuty zdarma na adrese: Dianetické centrum, Soběslavská 32, 130 00 Praha 3, (u stanice metra Želivského).

Pondělí až pátek od 14.00 – 19.00 hodin.

Informace na tel.: 221 111 131 – 5
mob.: 608 677 443, 774 163 122
e-mail: sluzby.praha@dianetika.cz

**NÁŠ TEST SE PRO VÁS MŮŽE STÁT KROKEM
KE ZDRAVĚJŠÍMU A ŠTASTNĚJŠÍMU ŽIVOTU**

© 2007 Dianetické centrum Praha. Všechna práva vyhrazena. Dianetika a OCA (Oxfordský test schopností) jsou ochranné známky ve vlastnictví Religious Technology Center a jsou použity s jeho svolením.

Neexistuje jediná odpověď na otázku jak sekty získávají své členy, jak kontaktují mladistvé či hledají majetné jedince. Některá média varují před scientology, které jsou nejvíce spojovány s herci Tomem Cruisem či Johnem Travoltou. Nikdo už však neví, že pod tuto rozsáhlou organizaci patří mj. i konzultantská firma Business Success, která u nás v České republice pořádá kurzy pro manažery. Člověk tyto komunikační semináře hodnotí jako vynikající, teorie se dá ihned aplikovat v praxi a lektori vystupují mile. Vše dává smysl. V dalších kurzech je lidem pomalu tlačena teorie vědecké metody „dianetika“ a její vylepšené formy scientologie. Nejprve se musí absolvovat tzv. Oxfordský test v pražském Dianetickém centru. Ačkoliv je člověk úspěšný, oblíbený, tak mu vyjde vždy něco negativního, na čem je nutné pracovat a rozvíjet své schopnosti. Ve výsledku je poukázáno na vaše (ať už domnělé či skutečné) slabé stránky a jsou nabídnuty vylepšení. To je jedna ze strategií náborových scientologických středisek. Lapí se všichni, kdo touží stát se bezchybnou bytostí, ať už z narcismu, nebo z pocitu méněcennosti. Také ti, kdo věří na úspěch, bohatství a štěstí.

„Celá řada sekt jsou více výdělečnými institucemi nežli náboženskými společenstvími. Scientologické církvi je vytýkáno, že pod pláštěm víry tahá lidem peníze z kapes. Většina jejich přívrženců žije především ve velkoměstech. Lidem, kteří mají problémy se vypořádat se svým životem, má být takto pomoheno, tvrdí scientologové.“¹⁵ Úvodní služby jsou levnější a pak stále dražší a dražší. Svou ideologii či způsob myšlení podávají nejprve pomalu v malých a lehce stravitelných dávkách. Lidé v těchto kurzech a testech na sebe postupně prozrazuje mnoho osobních informací, které slouží k další manipulaci s jedincem, kterému je přeprogramováno myšlení. Poskytnuté informace z těchto akcí jsou uchovávány a slouží k další práci s jedincem.

Obrázek č. 4 Inzerát v novinách (Scientologie)

Uvedme příklad psychické manipulace „náboru“ nových studentů drahých kurzů. Každá odpověď v Oxfordském testu slouží nejen k shromažďování informací o lidech, ale k tomu, aby jim bylo namluveno, že mají vážné poruchy osobnosti a měli by bezpodmínečně navštěvovat scientologické kurzy, které takové poruchy mohou odstranit. „Naprostou nezáludnou otázkou číslo 75 zní: Dáváte často najevo obdiv ke krásným věcem? Pokud je odpověď kladná, může být považována za projev povrchnosti a naivity. Pokud zní odpověď NĚKDY, je to považováno za nerozhodnost a kolísavost. Kdo u této otázky zakroužkuje NE, je označen za uzavřeného a pesimistického.“¹⁶ Samozřejmě mnoho lidí se ve své kůži necítí zcela dobře, každý má nějaké obtíže a právě toho scientologové využívají. A neexistuje snad člověk, který by nebyl rád inteligentnější, vzdělanější a úspěšnější.

¹⁵ Wiebeus, H. Sekty a lovci duší. Překlad Mgr. Irena Nálevková. Nakladatelská a vydavatelská agentura Plzeň: 2006, S. 21. ISBN 80-7211-224-4

¹⁶ Wiebeus, H. Sekty a lovci duší. Překlad Mgr. Irena Nálevková. Nakladatelská a vydavatelská agentura Plzeň: 2006, S. 24. ISBN 80-7211-224-4

Scientologové se orientují především na ambiciózní a schopné lidi, z kterých mají největší zisky. Do jejich sítě patří i mnohé firmy, které příslušnost ke scientologii nedeklarují, např. Basic – studijní centra zaměřená na děti či jazykové školy Lite.

V současné době vystupují někteří nejenom náboráři ze scientologické církve často jako “podniky služeb”. Klientům se nabízí nejen různé semináře či “dílny”, jejich výrobky, zboží (knihy, bioprodukty), ale i kurzy na rozvíjení osobnosti, výuky jógy, esoterická centra, partnerské semináře, kurzy řečnictví. Nábor je čím dále rafinovanější.

Na začátku práce na tomto textu jsem pro získání osobních zkušeností a dalších informací ohledně tématu navštívila přednášku RNDr. Daniela Reevese, který je aktivní člen Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů a který vedl tento podzimní seminář „O mormonech a Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů“ na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy. Přednášku nabízela Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, proto jsem se jí ráda zúčastnila. Začátek byl zajímavé povídání historických faktů či vžitých omylů o tomto společenství. Bylo vysvětleno, že polygamie byla povolena pouze v letech 1843 – 1890. Dnes je již dávno zrušena. Samotný fakt polygamie vysvětlil historickými důvody. Také bylo poukázáno na sekty, které se od tohoto pravého učení odtrhly a žijí v izolaci. A vysvětleno, že oni nejsou žádnou násilnou a nemravnou skupinou, která vraždí a unáší lidi, jak se o Mormonech píše v knihách. Po delší době se mi zdálo, že se přednáška spíše překlápěla do jakéhosi náboru či školení současných členů či misionářů z USA. Ti byli mezi posluchači, mluvili již dobře česky, měli obleky a připíchnuté vizitky na klopě. Mluvílo se o jejich rituálech: křtu, obdarování a svatbě na věčnost. Pan Reeves připomněl slova moudrosti o silných nápojích, které nejsou dobré pro břicho a o tabáku, který není pro tělo. Zajímavostí je, že Mormoni nepijí alkohol, kávu ani černý čaj, nepoužívají tabák, nejedí hodně masa a dělají si zásoby jídla. Pokřtění platí desátek dobrovolně ze svého příjmu. Mohou tak přispět na projekty humanitární pomoci, které církev realizuje. Promítaly se na stěnu fotky nádherných budov „chrámů nebo domů Páně“ v USA. Tomáš Novotný z Ostravské univerzity měl být jako „oponent“, ale ptal se velmi zřídka. Ptal se na otázky: „Jak fungovaly kameny, které k překladu kovových desek používal Smith.“ a „Proč psali historicky v USA v hebrejštině a egyptštině?“ nebo Na tyto otázky pan Reeves neuměl

odpovědět, ale nepokládal to za něco důležitého. Pak lidé diskutovali o znovuzkřivení církve, jednotlivých pasážích v knize Mormonově, o jejich shromážděních „konferencích“, o životě věřícího. Po nějaké době začaly mezi posluchači kolovat časopisy s náboženskou tematikou: jak trávit čas, jak být hodným člověkem, aj. Na stolech byli rozdané vizitky (Obrázek č.2) s kontakty na jednotlivé členy. V tu dobu jsem byla již tři měsíce na nemocenské v devátém měsíci těhotenství a čas strávený na této přednášce s milými lidmi se mi nezdál vůbec ztracený, naopak. „Slyšené slovo má sugestivní moc. Té je třeba se bránit. Ten, kdo nám něco říká, nás často přemlouvá a je nebezpečí, že nás přemluví i proti naší vůli. Posluchač je zranitelnější než hovořící, který vede a určuje, kam se vše stočí a může naslouchajícího zasáhnout na citlivém místě.“¹⁷ Do reality mě dostal můj manžel, který mě z přednášky osobně vyzvedl.

Obrázek č. 5 Letáček s kontakty (Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů/Mormoni)

Sekty jsou pro každého při vstupu otevřené. Psycholog Kurt Lewin popisuje změnu ve třech etapách, kterými si projde jedinec. Je to rozmrazení, změna a zmrazení. Rozmrazení je etapa, která souvisí se vstupem a překonáním netečnosti. Stávající pravidla, zvyklosti a způsoby myšlení jsou rozvolněny. Člověk se pomalu oprostí od původního života a přátel, tzv. opuštění

¹⁷ Křivohlavý, J.: Povídej - naslouchám, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří. 2010, S. 23. ISBN 978-80-7195-405-7

starého já. Lidé začnou být zmatení, co je dobré a hlavně co už špatné jednání. Náhlý zmatek též začne působit na závislost na autoritě. Fáze změny začíná tehdy, když proběhne zamýšlená změna. Její součástí může být zmatenost a nejistota. Člověk začíná věřit a přestává reagovat na upozornění lidí kolem sebe. V etapě zmražení se lidem již zafixovala nová pravidla, zvyklosti a způsoby myšlení. Mohou začít propagovat tuto skupinu a zastávat různé funkce, např. přivádět nováčky.

Přijetí jakékoliv víry či filosofie vede ke změně uvažování, ovlivňuje jednání i prožívání jedince. Emoce zde hrají významnou roli, protože mnohá učení apelují více na city než na rozum. Jedinec je ponořen do nového společenského prostředí a musí starou identitu odložit a přijmout novou.

Jean-Marie Abgrall ve své knize „Mechanismus sekt“ říká, že nábor stoupců musí projít třemi fázemi, a to: okouzlení, přesvědčení a fascinace. Okouzlení se dá jednoduše shrnout pořekadlem „když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají“. Nábor znamená především líbit se, předvádět svůdnou utopii nahrazující každodenní šed', vytvářít iluzi citového sblížení. Má za úkol potlačovat logiku, odvádět od pravdy a své přesvědčovací umění zakládat na afektu a citech. Přesvědčovatel musí mít určité řečnické schopnosti, musí být mystifikátor s cílem získání souhlasu druhého. Nesmí odhalit svůj skutečný záměr, proto se omezuje na rámec sympatie a pseudoprůhlednosti. Důležitá je pro něj jediná věc – přilákat a co nejlépe k tomu využít postupů identifikace a podobnosti. Po fázi pochyb je jedinec definitivně přesvědčen o správnosti „své volby“.

Techniky přesvědčovací komunikace jsou předmětem četných pojednání, které vychází z materiálů určených pro obchodníky či odborníky na marketing a reklamu. Jde tak o první skutečnou etapu psychické manipulace.

2.2 Regulace chování členů sekty

Učení je členům sekt vštěpováno pomalu, aby nedošlo k přehlčení či k odmítnutí nových informací. Postupně dochází k návyku na rituální chování, jedinečnou mluvu a filosofii učení. V druhé etapě se začínají jedinci podřizovat, což spočívá v postupném vzdalování od jejich předešlého prostředí. Členové bývají vyzváni, aby se zřekli nesprávného způsobu myšlení a zavrhli vše co bylo „před příchodem do skupiny“. Skupina tak začíná kontrolovat život nováčka.

V začátcích nového člena mile přijmou a obdivují ho, po nějaké době se však o něj přestávají zajímat a berou ho jako objekt, který je nedostačující. Proto se snaží chovat a myslet tak, jak to od něj ostatní očekávají. Jedinec je cíleně psychicky manipulován pocitem strachu a viny. On však obviňuje jen sám sebe a s vděčností přijímá upozornění na vlastní nedostatky.

Členové těchto skupin hodně dbají na dodržování pravidel, praktik a postupů, které již někdo vymyslel a od nich se vyžaduje jen poslušnost. Plnění těchto povinností kontrolují mezi sebou a skupina tak jednoduše kontroluje život všech svých členů. Některé skupiny mají přikázáno navazovat kontakty pouze s jejími členy skupiny, jiné mají předepsaný styl oblékání, délku vlasů či doporučené postupy chování. Kdo by nedodržoval pravidla, přišel by o výhody či byl rovnou vyloučen. Lidé se tak snaží plnit velké povinnosti, které na ně skupina klade.

Často je vyššími manipulátory dán jakýsi motivační program či uspořádání struktury sekty, kdy je slibován vyšší post a výhody členům za jejich vlastní činy. Samotný postup vzhůru je postup velmi zdoluhavý a pomalý. Tento systém je zaměřen na udržení člena sekty co nejdéle a neustále pod určitým tlakem. Pro příklad uvedu interpretaci části článku z Reflexu č. 40/2009, který napsala Lucie Tomanové. V článku se mj. čtenář dozví, že při studiu auditingu, kterou zprostředkovávají scientologové, dochází k stavu permanentního nadšení, osvobozené mysli od negativních emocí, protože to je všechno jen důsledek traumat z minulosti, z porodu, z prenatalního období a z minulých životů. Když se toto „odaudituje“, probudí se v jednici nesmrtelná bytost zvaná Thetan, poté může vystupovat výše a získávat další stupně zvané

operující Thetan. Kupříkladu známý filmový herec Tom Cruise je na stupni operujícího Thetana 8, který již dokáže cestovat mimo své tělo a silou vůle pohybovat nehybnými předměty. Důležitý je nižší stupeň 3, kdy se vyvolení konečně dozvedí přísně tajnou pravdu o původu lidstva. V proceduře auditingu sedíte u stolu, máte zavřené oči a v rukou držíte dvě plechovky napojené na takzvaný e-metr, přístroj který reaguje na změnu kožního odporu. Auditor klade otázky a kontroluje na stupnici přístroje, zda při vašich odpovědích ručička kmitá, nebo je v klidu. Je to něco jak detektor lži. Tak se člověk vyzpovídá ze všech hříchů a dostane se i do těch minulých. Připouští, že neví jak to dokáže, ale že po třech hodinách „terapie“ se možná lidem zjítí fantazie nebo rovnou podlehnou halucinaci. Pokud člověk z tohoto sezení neodchází nadšený, je řečeno, že za to může jedinec, kterého zavřou do malé místnosti a nepustí ho domu dřív, dokud nenapíše na papír všechny špatné věci, které kdy provedl. Tomu se říká mezi scientology „jít na Etiku“. Na tu chodí pak opakovaně ti, kterým se něco nelíbí, přijdou pozdě do hodiny. Přezkušují je, zda vůči scientologii nechovají nekalé myšlenky a za sebemenší náznak následuje trest. Osobní kvality se hodnotí dle schopnosti vydělávat pro organizaci peníze.

Steven Hassan, který studoval psychologii a byl také sám členem sekty, své závěry ohledně regulování členů zní:

- Dodávej lidem pocit, že členové skupiny patří ke zvláštní, vyvolené skupině – elitě a oni začnou chápat, že člověk musí pracovat pro blaho skupiny. Tento pocit lidi silně stmeluje a lidé tak snášejí projevy nepřátelství zvenčí mnohem snáz.
- Postupně podřizuj život členů vůli skupiny nebo vůli vůdce. Mění se jejich okruh úkolů, povyšují se nebo degradují, zamotávají se do přediva pochval a trestu, to vše proto, aby nikdy nenašli vnitřní rovnováhu a čas k přemýšlení. Členové začínají věřit, že podřizování se vůli autority přibližuje členy blíže k blaženosti.
- Odměňuj dobré výkony. Pro mnoho lidí je skupina náhradní rodinou a okruhem přátel. Společenství, ve kterém se cítí v bezpečí. Pokud je jedinec obzvláště vyzdvihován nebo chválen, těší ho to a je na sebe hrdý. Chválou a projevy lásky a přátelství se nešetří zvláště u nováčků. Vychází se z toho, že okruh lidí, ve kterém se jedinec nejen cítí dobře, ale který mu poskytuje pocit ochrany a lásky, se přeci neopouští.

- Naháněj strach před životem mimo skupinu. Sekty se pokouší v členech vytvářet trvalý strach, strach z jiných myšlenek a navozují u členů pocit viny. Nema­lý význam má i stále se prohlubující obava z vnějšího světa, který je prezentován jako zdroj zla a ohrožení.
- Ukaž, že není cesty ven ze sekty. Že odpadlíci nebyli dost silní, nedokázali odolat pokušení d'ábla. Jsou prohlášeni za hříšníky a ostatní s nimi „dobrovolně“ přeruší kontakty. Jinak budou vyloučeni.

Tak dochází k postupnému návyku na rituální chování a na určitou mluvu. „Každé etapě v procesu asimilace doktríny odpovídá jeden krok k závislosti v situaci, kdy jsou obranné reflexy zahlceny parazitním myšlením.“¹⁸

¹⁸ Abgrall, J. M.: Mechanismus sekt. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. 2000, S. 15. ISBN 80-7184-774-7

2.3 Závislost na sektě

Skupiny, které označujeme jako sekty, se „starají o své členy a pomáhají jim“, aktivují tak u jedinců pocit oddanosti, vděku a tedy i poslušnosti k sektě. Nahrazují jim rodinu, která jim dává lásku a oni její učení přijímají jako „novou filosofii svého života“. Memorují jejich nezpochybnitelné pravdy, cítí nadřazenost vůči nečlenům, protože jen lidem ve skupině patří budoucnost. Ve stádiu fascinace stoupence touto skupinou, se začíná jejich svobodná vůle měnit pod doktrinálním tlakem, který je na něho vykonáván. „Proces fascinace je do určité míry srovnatelný s hypnózou. Jakmile se objeví, signalizuje, že nad rozumovou analýzou nabyt převahy empatický vztah. Fascinace uvržení adepta do závislosti na sektě pečeti.“¹⁹ Proto ochotně odevzdávají svou osobní svobodu a někdy i nemalé finanční částky organizaci.

Členstvím dochází k postupné změně osobnosti jedince, která je nazývána „psychomutací“, jinak také označována jako vymývání duše. Následkem je nekritická poslušnost jednoho vůdce, celkové podřízení se pravidlům života v sektě, v odmítání dříve uznávaného životního stylu a prostředí a v totální uzavřenosti vůči okolnímu světu. Při pravidelném setkávání jsou zdůrazňovány jen ty informace, které jsou potřebné k udržení jejich závislosti, vše uvnitř sekty se zdá krásné a společně se utvrzují ve svém přesvědčení, že venku je nic lepšího nečeká, zbytek světa „žije ve tmě“. Takto řízené myšlení, emoce, chování hluboce ovlivňuje lidskou mysl a tento způsob kontroly tvoří uzavřenou síť, z které se jen těžko jde dostat.

Podstatou psychické manipulace v sektě je potírat individualitu a samostatnost v úsudku. Náznaky každého individualismu mohou znamenat zřeknutí a vyloučení stoupence, neboť ohrožuje celou skupinu. Proto je někdy takový jedinec ochoten udělat i to, s čím nesouhlasí, než aby žil vyloučen ze spolku v osamocení a „zatracený“. Kritiky říkají, že Náboženská společnost svědkové Jehovovi se staví mezi členy a Krista. Tvrdí, že jejich doktríny se nezakládají na biblických textech. Svědkové říkají: Ano on je cesta, ale my jsme cesta k němu. Ano on je pravda, ale my zajišťujeme jediný přístup k této pravdě. Tímto zajišťují jediný přístup k pravdě a chtějí, aby člověk věřil tomu, co si odhlasují ve svém vedení a nehledal svou vlastní cestu.

¹⁹ Tamtéž, S. 88.

Pokud s takovou skupinou člověk začne spolupracovat, tak se postupně začne měnit podstata člověka tak silně, že málokdy zbývá reálná šance skupinu opět opustit. Mění se jeho hodnoty a chování. Sekta ničí vůli jednotlivců, kteří si pak život mimo společenství nedokážou představit. “Mezi toxikomanií a sektářství existují do očí bijící podobnosti. Podobně jako toxikoman podléhá povolené či nepovolené droze, podléhá stoupenec sekty systému myšlení, na něm se stává závislým.”²⁰ Ale stejně tak jako alkoholik vám takový člověk řekne, že to má přeci pod kontrolou a může kdykoliv přestat. Z této závislosti dostane až když padne tvrdě na zem. Buď se člověk setká z blízka s neúnosným porušením etiky nebo zažije silný atak sám na sobě.

Nejvíce zběhlí jsou v manipulativních technikách scientologové. Na kurzech se chovají k manažerům a k dalším bohatým klientům jako k bohům, ale vůči vlastním oddaným členům nešetří nadávkami a ponižování. Od rána do večera jsou na ně kladeny různé povinnosti, kdy někteří z toho jsou na pokraji nervového zhroucení. Odejít však nedokážou. V určité chvíli přestane člověk věřit vlastnímu úsudku, ztratí vůli a nechává se vést autoritou. V mnoha případech je to tím, že v těchto organizacích naleznete většinu lidí, kteří mají sklon k poslušnosti silněji vyvinutý než jiní (vztah k autoritám). Dále je to také mocnou a propracovanou manipulací a selekcí nových členů. Scientologové jsou opravdu nebezpeční, nikdo neví kolik firem je jimi infiltrováno skrze vedení a majitele. Nebezpečnost sám majitel nepozná, protože dokud je jejich „platicí sponzor“, tak se chovají jako med a mají mu stále co nabídnout.

Existuje dvojí závislost, a to ideologická získaná prostřednictvím sektářského myšlení a závislost sociální, způsobená závislostí k nové skupině. Postupně narůstá nátlak a podřízenost, která z něj vyplývá. Tento proces končí naprostým podmaněním jedince.

²⁰ Abgrall, J. M.: Mechanismus sekt. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. 2000, S. 15. ISBN 80-7184-774-7

2.4 Opuštění sekty

Jak už bylo napsáno, sekty jsou pro nového člena při vstupu otevřené, ale stávají se uzavřenými pro ty, kteří by chtěli ze sekty vystoupit. Pokud člověk prozře a odejde, ocitne se najednou v jiném světě. Je dobré opět obnovit všechny staré sociální vazby, pokud mu tedy nějaké zbyly.

Těžký odchod z náboženské společnosti mají svědkové Jehovovi, kteří v tomto společenství žili desítky let, obětovali ve své víře vzdělání, zaměstnání či rodinu. Daleko těžší to mají ti, kteří mezi svědky vyrůstali a nepoznali nic jiného, mají zde příbuzné a mnohdy jediné přátele z jejich řad. S „odpadlíkem“ se musí ukončit ze dne na den jakýkoli kontakt. Podle učení s ním není možné mluvit ani mu podat ruku. Jinak by tento jedinec byl sám vyloučen. Zní to krutě a proti křesťanským zásadám, ale má to prý podstatný výchovný význam. Ukazuje se tím odpadlíkovi, o co všechno přichází a co by mohl získat zpět, kdyby usiloval o návrat. Například autor, který nezveřejnil své jméno u diskuse k článku „Odpadlíci Jehovovi“ (Reflex 29/2008) sám potvrdil, že „patří mezi ty členy v šedé zóně, kteří odchod plánují již delší dobu. V odchodu mu nebrání to, že by se dostal do sociálního vakua, ani to, že bych si nedokázal představit život mimo organizaci. Ale kdo nezažije to, jak je složité odejít kvůli rodinným vztahům, tak těžko pochopí.“

Odpadlík snáší špatně i to, že se od něj odvrátili lidé ze skupiny, které považoval za své přátele. Neznají ho, nekomunikují s ním. V horším případě ho trestají vydíráním či vyhrožováním a dovoláváním morálky.

Pro jedince není snadné si přiznat, že si vybral špatnou cestu a vrátit se zpět do normálního života. Odchod ze skupiny je provázen pocitem zrady vůči skupině či učení, sobeckosti, ztrátou smysluplnosti, pocit neužitečnosti, prázdna a osamění. Hlavním úkolem pro případné terapeutů či rodiny je dostat tohoto člověka opět do reality, od které byl odtržen, naučit ho opět přemýšlet a samostatně rozhodovat. Jedinec se musí opět začlenit do společnosti.

„Utlačovatelská osobnost, zdroj všeho zla a neštěstí v životě svých osvícenějších příbuzných“, i tak může být člověk nazván po odchodu ze scientologické církve. Může zaplatit rozvodem či úplným zavržením rodiny. Utlačovatelskou osobností je ten, který nesouhlasí s doktrínami scientologie, a také každý psychiatr i novinář.

Steven Hassan popsal ve své knize „Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů“ techniku práce se členem opouštějícím sektu. Nazval ji proces *nenásilného a násilného deprogramování členů sekt.* Při nenásilném neprogramování se lidé, kteří chtějí dostat jedince z vlivu sekty, snaží projevit zájem o něj a jeho život v sektě vyptáváním na jeho pocity a názory. Netlačí na něj a snaží se komunikovat podle jeho způsobu jednání. Je třeba zdůraznit, že je zapotřebí nehodnotit život jedince, ale přiblížit se mu a pokusit se ho dostat mimo prostředí sekty. Snažit se ho opět dostat mezi jeho bývalé nejbližší např. na rodinné oslavě a vysvětlit mu manipulativní postupy sekty. V tomto procesu nenásilného deprogramování je důležitá svobodná vůle jedince. Při násilném deprogramování jde o radikální řešení situace, kdy je jedinec násilně odtržen z vlivu sekty.

„Pojem a metoda deprogramování byla vyvinuta v americkém prostoru (mj. v 70. letech od Kalifornana Teda Patricka). Deprogramátoři vycházejí z teze, že členové tzv. nových náboženských hnutí byl převážně naprogramováni tzv. vymýváním mozku (brainwashing) a (duševně) přinuceni k příslušnosti k sektě: pomocí izolace, tělesného ohrožení, odnětím spánku a jídla, masivním psychickým ovlivňováním prostřednictvím rafinovaných psychotechnik, které u člena sekty poškozují nebo změní autonomní schopnost rozhodování. Deprogramování je potom určitým druhem anti-vymývání mozku, které pracuje podobnými metodami, jaké se používají při brainwashingu v sektě. Členové sekty jsou odchyceni nebo vylákáni, shromážděni na nějakém neznámém místě a tam masivně ovlivňováni a zpracováváni tzv. odborníky na deprogramování.“²¹ Tato nabízená „léčba“ je většinou rodiči, bývalými členy a převážně odborníky odmítána. Ačkoliv deprogramování u některých osob vedlo k trvalému úspěchu, celá tato iniciativa se pojí s pochybnostmi o kvalifikaci osob, které tyto aktivity činí a nabízí. Jsou známy i případy, kdy takové pokusy ztroskotaly a v ojedinělých případech došlo k sebevražedným pokusům u lidí, na kterých bylo deprogramování uplatňováno.

²¹ Opatrný, A.: Malý slovník sekt. Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří. 1998, S. 27. ISBN 80-7192-246-3

3. Prevence

V prvé řadě je potřeba přiblížit co termín představuje. Primární prevencí je míněna řada opatření, která jsou zaměřená na předcházení nežádoucích jevů ve společnosti. Z pohledu sociálního pedagoga je nejdůležitější navrhnout cesty možné prevence. V této práci chápeme nežádoucími jevy konkrétní dopady, které má psychická manipulace ve spojitosti s nebezpečnou skupinou/sektou na jedince, své členy a jejich rodiny a přátele.

V našem případě jde o informovanost o negativních jevech, které vznikají z fanatismu, který jde ruku v ruce s psychickou manipulací, slepým nadšením, nesnášenlivostí k odlišným názorům a oddaností členů těchto skupin. Děti pak mohou mít problémy s povinnou školní docházkou, kdy je nechťejí rodiče pouštět do škol, kde učí bludy o evoluci a raději je učí doma či v sektě. Někdy učení sekt ohrožuje zdraví či život členů, např. alternativními přístupy k léčbě některých nemocí či pouhé odmítání klasických postupů medicíny. Sekty se střetávají se zákonem například v podobě omezování osobní svobody, ublížení na zdraví, zpronevěry, pohlavního zneužívání, užívání omamných a psychotropních látek, účasti na sebevraždě, zanedbání povinné výživy a další a další.

Projevy fanatismu se mohou vyskytovat v oblasti jakéhokoliv náboženství. Sám sociolog Aleš Sekot tvrdí: „Nebezpečí aktivit řady sekt spočívá zejména v náboženském fanatismu, který může dokonce vést až k vlastnímu sebezničení. Z širšího sociálního hlediska je zejména dnes odsouzeníhodné časté prolínání náboženských, ekonomických a kvazi terapeutických funkcí sekt v moderní společnosti.“²²

Více zla je pácháno jménem poslušnosti k takové skupině. Zde jsou uvedeny nejznámější a nejtragičtější případy z života sekt: “Sekty a jejich aktivity upoutaly na sebe pozornost především počátkem 90. let zprávami, které pronikly prostřednictvím médií na veřejnost s hromadnými úmrtími některých členů sekt (v roce 1994 53 lidských obětí požáru založeného řádem chrámu slunce, prosinec 1995 poblíž vesnice Saint-Pierre-Chérennes 16 obětí

²² Sekot, A.: Sociologie v kostce. Paido Brno: 2006, S. 217. ISBN 80-7315-126-X

téhož řádu rozložených do symbolického kruhu slunce, 20. března 1995 spáchán atentát v tokijském metru členy známé sekty Óm Šinrikjó aj.). Příčinou tohoto chování členů sekt je jejich odloučenost od reálného života daná izolací v sektě ve snaze o pochopení výjimečných nebo inpersonálních skutečností směřujících k jejich vyvolenosti. Izolací v sektě dochází postupně k popírání společenských zákonů, což vede až ke skupinové megalomanií a paranoidnímu charakteru myšlení za podpory fascinace osobnosti vůdce sekty. V přesvědčení blížící se apokalypsy a snaze o záchranu vyvolených potom dochází k řadě forem patologického chování, které mohou hraničit i s trestnou činností.²³

V roce 1969 byla brutálně zavražděna herečka Sharon Tateová Charlesem Mansonem, satanistickým prorokem a žákem Szandora LaVeye, autora kultovního spisu Satanské bible.

Jedním z prvních známých hromadných a dosud nejtragičtějších případů konce nového náboženského hnutí byla hromadná sebevražda přes devíti set členů Svatyně lidu v Jonestownu v Guyaně. Tato událost se stala v roce 1978, noci ze 17. na 18. listopadu a dnes je známá jako „Bílá noc“. Po požití nebo vpíchnutí jedu tehdy zemřelo 914 mužů, žen a dětí semknutí kolem svého guru, bývalého protestantského pastora Jima Jonese, který se prohlašoval za Boha..

Dalším tragickým případem je rok 1993 a smrt okolo 90 přívrženců Davida Koreshe, známí jako davidíáni či též Větev davidovská. Sídlo skupiny byl ranč v Texasu. Jelikož očekávali konec světa, kopali si podzemní úkryty. Poté, co začali shromažďovat zbraně, začala se o ně zajímat agentura ATF (Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives). Ta společně s policií ranč 50 dní obléhali a 19. dubna provedly speciální jednotky podporované těžkou technikou a vrtulníky útok, jehož výsledkem byla smrt většiny obyvatel ranče.

20. března 1995 zemřelo deset lidí a více než čtyři tisíce dalších muselo být ošetřeno poté, co byl v tokijském metru spáchán atentát jedovatým plynem sarin. Z vyšetřování rychle vyplynulo, že byl dílem chiliastické sekt Óm Šinrikjó. Její guru, Šoko Asahara, vyslal své poselství z Vladivostoku na vlnách rozhlasové stanice, která mu patří. V tomto městě na samém

²³ Vykopalová, H.: Sociálně patologické jevy v současné společnosti. Univerzita Palackého v Olomouci. 2002, S. 95. ISBN 80-244-0337-4

kraji Ruska má několik tisíc vyznavačů. Ti rozšiřují řady pěti tisíc stoupců registrovaných v Japonsku. Ve svém projevu vyzýval Šoko Asahara své věrné, aby spáchali kolektivní sebevraždu. „S blížící se smrtí nesmíte ničeho litovat,“ říkal. Útok s použitím bojového plynu byl pouze předejrou „plánu spásy“, který mistr hlásá.

Prosinec 1995. Nedaleko vesnice Saint-Pierre-de-Chérennes objevila policie šestnáct ohořelých těl, rozložených do symbolického kruhu připomínajícího slunce. Tento objev zvěstoval světu, že Řád Chrámu slunce, který měl zaniknout v říjnu 1994, nadále koná své smrtonosné dílo, započaté ve Švýcarsku a v Kanadě. V říjnu 1994 bylo totiž nalezeno padesát tři mrtvých lidských těl. Byly to oběti požáru, založeného členy Řádu Chrámu slunce v budovách, které obývali. I zde už několik let hlásali kolektivní smrt jako nevyhnutelnou cestu k nejvyššímu poznání.

Všechny tyto kauzy mají několik společných bodů. Ve všech případech jsou jedinci mimo realitu a přesvědčení, že se blíží apokalypsa. Jsou semknuti kolem pochybných, avšak fascinujících osobností, do jejichž rukou svěří svůj život. Všechny sekty nekončí tak dramaticky. Řada nadále nenápadně jde svou cestou. V Příloze č.6 je popis aktuální reportáže „Guru z parkoviště“ a interpretace výmyslů pana Petra Bartoně, kdy se nechce věřit čemu všemu jsou lidé ochotni věřit a do jakých rukou svěří své problémy a peníze.

Prostředí sekt je atraktivním a vděčným námětem na reportáže pro většinová media, která si chtějí udržet čtenáře či diváka skrze zprávy o děsivých událostech spojené s trestnými činy. Aktuální ukázkou článků naleznete v Příloze 4.

Kromě osvětové činnosti, která je prováděna médii, slouží jako primární prevence vzdělávání a přednášky pro veřejnost i pedagogy na toto téma, sdílení zkušeností, diskuse v rodině, filmy na podobná témata. Zejména nejvíce ohroženou skupinou jsou mladí lidé, kteří jsou fascinováni neznámými a tajemnými věcmi, proto by měla začít osvětová činnost nejdříve u nich. Náležitá informovanost o nebezpečí psychické závislosti členů těchto spolků je důležitá, neboť je často přirovnávána k závislosti narkomana na droze.

Kromě informovanosti o fenoménu sekt a povědomí o tom kam až psychická manipulace může jedince zavést, je další prevencí a obranou proti sektářství co nejhodnotnější sít sociálních vazeb jedince. To znamená pěstování sportovní, kulturní či jiné zájmové činnosti. Také širší vzdělání a humor je protilátkou fanatismu. V rodině i ve škole je třeba dětem věnovat pozornost, pamatovat si důležité věci, respektovat právo dítěte na soukromí a vytvářet pro dítě obecně příjemné prostředí, kde se nemusí bát sdělovat nejen dobré věci, ale i ty špatné či nepodstatné. Hlavně rodiče by si měli umět udělat vždy čas a naslouchat vlastním dětem. Znáť jejich pocity, postoje, vědět o čem přemýšlí, k čemu se přiklánějí, jaké mají představy o životě. Stejně tak platí i v manželství či v přátelství, kdy je třeba neustále pracovat na komunikaci, naslouchat potřebám toho druhého, ale i dopřát svému protějšku trochu klidu a přijímat ho takový, jaký je. Také ve společnosti by se měly více prosazovat nejen právní, ale také morální a duchovní hodnoty, aby člověk neměl potřebu vzepřít se realitě a uniknout do života nabízeného sektou. Tradiční církve by měly začít dynamicky reagovat na rychle se měnící podmínky přetvářející se společnosti.

Ačkoliv se může zdát, že z hlediska sociálního pedagoga je jakákoliv náboženská výchova a tedy manipulace dobrá i pro dítě jako prevence proti kriminalitě a jiným patologickým jevům, Zdeněk Matějček ve své publikaci *Co děti nejvíc potřebují* zmiňuje, že: „Existují ovšem i sektáři a doktrináři, lidé zúžené víry, lidé „jedné myšlenky“, kteří lpí na určitých zásadách a praktikách, ať je to dítěti ku prospěchu nebo ke škodě. Najdou se v každé době i nejrůznější „modernisté“ a „pokrokaři“, kteří se zaštití vědou a výzkumem, následkem čehož také dokonale vědí, co a kdy a jak se má dělat, co jediné je správné, co se má jíst (na tom jim záleží kupodivu zpravidla ze všeho nejvíce), co se má oblékat, co říkat a co neříkat atd. Typickým příkladem je názor společenství Jehovistů, podle kterého je např. pro dítě lepší, když zemře, než aby bylo zachráněno transfuzí krve. A našli bychom jistě mnohem více takovýchto příkladů.“²⁴ Právě z pohledu sociálního pedagoga vidím největší nebezpečí u dětí, které se stávají „zajatci“ ideologie svých rodičů.

Na sekundární či terciární úrovni, kdy jedinec vstoupil již do takové skupiny, ztratil pojem o realitě společnosti světa venku, je potřeba prevenci řešit již s odborníky. Nejvíce je sice

²⁴ Matějček, Z.: *Co děti nejvíc potřebují*. Portál: 2008, S. 26. ISBN 978-80-7367-504

postižen sám jedinec, ale ten je touto skupinou uchvácen tak, že se stal na ní závislý. Žádné nebezpečí si neuvědomuje, žádnou pomoc od rodiny nechce, psychickou manipulaci odmítá a nesouhlas svého okolí si vykládá jako potvrzení správnosti své cesty. Touto skutečností je zasažena především jeho rodina, kdy rodiče jsou odloučeni od svých dětí. Vstupem do sekty totiž hrozí, že jedinec kromě přerušení kontaktu s přáteli, odvrhne kvůli novému učení i svou rodinu, opustí školu či zaměstnání.

„Lidé, kteří pracují s oběťmi sekt, často pozorují, že nové přesvědčení těchto lidí je spjato s extrémními emocionálními stavy. Napadnout jejich novou víru na racionálním základě je obtížné, ne-li nemožné. nejenže oběť bude vnímat jakékoliv zpochybňování tohoto druhu jako projev nepřátelství, dokonce se odmítne zapojit do racionální debaty.“²⁵ Jeho nejbližší pak často nesou těžce odcizení, komunikační problémy v rodině a změny, které nastaly po vstupu do takového náboženského hnutí.

Ze závislosti na takové nebezpečné skupině se dostane jedinec až když padne tvrdě na zem. Nejčastěji to je, když se člověk setká z blízka s neúnosným porušením etiky nebo zažije silný atak sám na sobě. Poté se chce člověk odpoutat od takového společenstva a zjistí, že to není tak jednoduché. Jednak může prožívat mimořádně velké duševní konflikty, kdy je těžké si přiznat, že obětoval několik let svého života věci, která se ukázala být nesmysl. A také musí odolávat členům, kteří ho chtějí udržet ve společenstvu jakýmkoli způsobem. Také se musí smířit s tím, že se zdává mnoha věcí, které pro něj byly důležité - např. stálého kontaktu s lidmi, s kterými byl každý den. Pokud se tedy jedinec již zmiňuje o jejím opuštění, ale nemá k tomu ani sílu, ani odvahu, musíme být trpěliví posluchači, opět mu pomoci porozumět reálnému světu, aby se mohl se stavem této společnosti vypořádat a věnovat mu svůj čas. Čím láskyplnější podpory se oběti sekty dostane, tím dříve se vyléčí její duševní zranění. Je třeba jim ukázat, že jsou kdykoli vítáni.

„Ten, kdo chce někomu pomoci opustit sektu, by se měl nejprve zamyslet nad tím, co bylo pro přítele nebo přítelkyni podnětem k tomu, aby se k takovému společenství připojili.

²⁵ Taylorová, K. Brainwashing Manipulace s myšlením. Překlad Kateřina Bodnárová. Nakladatelství Lidové noviny Praha. 2006, S. 24. ISBN 80-7106-773-3

Pomoci může jen ten, kdo ví, co bylo skutečným pozadím pro vystoupení z „normální“ společnosti. Výčitky vůbec nepomáhají. Naopak v členovi sekty posílí názor, že svět „venku“ nemá pochopení.“²⁶

A jak vlastně poznáme, že jde o nebezpečné skupiny? Pokud má společenství, ve kterém se člověk pohybuje autoritářské znaky, pak by měl být ve střehu a rychle přerušit styk.

„Skupina je autoritářská, jestliže:

- se domnívá, že jen ona hlásá jedinou pravdu, zatímco všichni ostatní žijí v naprostém bludu,
- se její vedení pokládá za neomylné a vyžaduje od svých členů absolutní poslušnost,
- mimo skupinu není v životě jedince místo pro nic jiného,
- od každého člena vyžaduje, aby se bez odmluvy podvolil každému příkazu.

Autoritářskou světonázorovou skupinu najdeme všude tam, kde jsou lidé hledající pravdu udržování v nevědomosti, lidé jsou fanatizováni, vystaveni sociálnímu bezpráví, strachu a ohrožení.“²⁷

Podle níže uvedených znaků poznáme, že jde o nebezpečnou skupinu:

- bezvýhradná závislost na (většinou ještě žijícím) vůdci, jehož učení a vůle jsou absolutním zákonem,
- zákaz kritiky a pochybností o učení sekty,
- vlastní svědomí nemá nejmenší význam,
- členové sekty jsou cílenými technikami (tzv. kontrolami vědomí) zbavování svéprávnosti a musejí se podrobit pravidlům skupiny,
- soukromý život příslušníků je naprogramován (stravování, sexualita, odpočinek)
- na prvním místě stojí shánění peněz a práce pro skupinu.

²⁶ Wiebeus, H. Sekty a lovci duší. Překlad Mgr. Irena Nálevková. Nakladatelská a vydavatelská agentura Plzeň. 2006, S. 278. ISBN 80-7211-224-4

²⁷ Büchnerová, B.: Co máme vědět o sektách. Amulet Praha: 1999, S. 16. ISBN 80-86299-02-3

Skupiny jsou nebezpečné, když potlačují životně důležité potřeby člověka, brání jeho rozvoji, brání vytváření vlastního názoru a vyžadují slepou poslušnost. Je potřeba se těmto skupinám, které staví své učení či ideje výš než lidské bytosti, vyhýbat.

Pokud člověk není sám schopen najít východisko ze sektářského života a o to více potřebuje podporu svých blízkých. Pokud ani to nepomáhá, je třeba se obrátit na odbornou psychologickou či terapeutickou pomoc a instituce zabývajícími se problematikou sekt. Fungují například linky důvěry, krizová centra, poradny, které informují rodiny, jak pomoci oběti sekty si ujasnit, že se vydala na nebezpečnou cestu.

Problémy, které člověk má po odchodu ze skupiny jsou logickým vyústěním toho, že byl dlouho mimo své přirozené společenské vazby, neprojevoval svou svobodnou vůli, neměl odpovědnost za své jednání, byl v naprosté závislosti na sektě. Škody mohou být dalekosáhlého psychického i fyzického rázu. V mnoha případech spálila sekta mosty zpět ke společnosti. Největším zlem je totiž, když jedince zavrhne celá rodina, která u sekty zůstala a neodešla s ním.

Existují instituce zabývající se problematikou sekt, pro příklad zde uvedu obrannou skupinu Centrum pro prevenci v oblasti náboženských sekt a Společnost pro studium sekt a nových náboženských společenství. Poskytují informace o jevech na současné české náboženské scéně. Jde o nezaujaté informace o současných náboženských společenstvích, které jsou založeny na akademickém studiu (především na studiu primární i sekundární literatury) a na osobní zkušenosti. Tato zkušenost vyplývá z (většinou dlouhodobého) kontaktu s představiteli těchto společností, s jejich řadovými členy i těmi, kdo tato společenství opustili.

Společnost pro studium sekt poskytuje poradenství těm, kteří se cítí nepříjemně zasaženi některým náboženským společenstvím, protože se jejich známý nebo příbuzný člověk k tomuto společenství připojil. Tento typ poradenství spočívá v předávání dovedností, které vedou ke smíření ve vztazích mezi blízkými lidmi. Poradenství těm, kdo pociťují potíže v souvislosti s odchodem z některého náboženského společenství. Tento typ poradenství pomáhá tuto náročnou životní situaci zvládnout. Dopady negativních jevů na jednotlivce mohou být nežádoucí změny psychiky, depresivita, rozpad osobnosti, závislost, nezvládnuté pocity viny, ztráta původních sociálních vazeb či případné ztráty majetku, zaměstnání a rodiny.

V souvislosti s prevencí se mi líbí odstavec v knize Sekty a lovci duší: „Život je různorodý, protože se každý může volně rozhodnout, s kým chce být v kontaktu a s kým ne. Prostřednictvím našich kontaktů máme možnost poznat svět v jeho rozmanitosti. Názory školy a rodičů mohou být porovnávány s jinými názory a také korigovány. Nikdo nemusí jen slepě důvěřovat tvrzení autority.“²⁸ A sekty jsou právě nebezpečné proto, že dělají vše, aby členové žádnou rozhodovací či myšlenkovou svobodu neměli.

²⁸ Wiebeus, H. Sekty a lovci duší. Překlad Mgr. Irena Nálevková. Nakladatelská a vydavatelská agentura Plzeň. 2006, S. 32. ISBN 80-7211-224-4

4. Vlastní průzkum

K fenoménu sekt existuje již velké množství informací a neskýtá záruku nových závěrů či pohledů na tento jev. Proto jsem hledala možnost rozšířit tuto práci o zajímavé zkušenosti či subjektivní postoje. Zpracování výzkumné části vyžadovalo aplikaci několika metod, vždy vhodně zvolených dle obsahového zaměření. V malé anketě jsem si chtěla ověřit, zda-li veřejnost stále vnímá svědky Jehovovi jako sektu a co je napadá při vyslovení slova sekta. Malou anketu jsem provedla formou dotazníku, kde některé otázky byly převážně výběrové a částečně se v dotazníku vyskytovaly i otevřené odpovědi, kdy bylo na respondentovi co chce odpovědět.

V hlavním šetření jsem se zaměřila na příběh ženy, která 12 let strávila mezi členy jedné z nejvíce diskutovaných a nejznámějších kontroverzních náboženských skupin. Od roku 1993 patří Náboženská společnost Svědkové Jehovovi mezi registrované církve a náboženské společnosti a podle zjištěných informací z Českého statistického úřadu mohu konstatovat, že tato náboženská společnost úspěšně šíří svou víru. Při sčítání obyvatelstva v roce 1991 měla 14.575 členů a v roce 2001 již 23.162 členů.

Tabulka č.2 Srovnání obyvatel hlásících se k vybraným náboženským skupinám (r.1991 a 2001)

Rok sčítání	1991	2001
Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů (mormoni)	549	1,366
Náboženská spol. Svědkové Jehovovi	14,575	23,162
Islám	495	3,699

Podle Zdeňka Vojtíška získali registraci jako náboženská společnost také proto, že před registrujícími orgány zatajili některé základní prvky svého učení. Zejména se to týká transfúze krve. “Tehdy Náboženská společnost Svědkové Jehovovi (NSSJ) požádala státní orgány o registraci jako církve. Na oficiální dotaz registrujícího orgánu (Ministerstva kultury), zda učí své následovníky odmítnout transfuzi krve a nástup na vojenskou či náhradní civilní službu, odpověděli představitelé svědků Jehovových slovy: „Ne, NSSJ to nevyučuje“, ačkoli desítky

článků a kapitol v různých publikacích svědků Jehovových svědčí o opaku.”²⁹ Od té doby se ve společnosti jako Náboženská společnost svědkové Jehovovi stále více etablují.

Polostrukturovaný rozhovor se týkal okolností či přímo motivů, které jí vedly k vyhledání této komunity. Další otázky směřovali na trávení volného času a povinnosti, které jsou na členy kladeny. Také mě zajímalo v jakém okamžiku se vytratilo nadšení a objevily se první pochyby. Otázky byly otevřené, umožňující dotazované možnost plně projevit své myšlenky a byly doplňovány o další otázky podle konkrétní odpovědi a situace.

²⁹ http://www.sekty.cz/texty/netradicni_nabozenstvi/kap3/svedkove.html

4.1 Malá anketa „asociace k pojmu sekta, názory veřejnosti“

Při pročitání jiných výzkumných prací na podobná témata jsem se dočetla tvrzení, že *Náboženská společnost Svědků Jehovových byla dlouhá léta považována za sektu*. Také při obhajobě projektu této diplomové práce jsem byla důrazně upozorněna na skutečnost, že Náboženská společnost Svědkové Jehovovi je již na seznamu církví a náboženských společností v České Republice. Cílem dotazníkového šetření bylo vyvrácení tvrzení, že tato společnost byla dlouhá léta považována za sektu a potvrzení, že ji stále za sektu oslovený vzorek veřejnosti považuje. Pro zachování objektivity nebyl ani v jedné otázce uveden název Náboženské společnosti svědkové Jehovovi.

Důvodem zařazení malého dotazníkového šetření bylo tedy ověření vhodně zvoleného výběrového souboru pro polostrukturovaný rozhovor (hlavní výzkumnou část) a potvrdit souvislost Náboženské společnosti svědkové Jehovovi s názvem této diplomové práce.

Struktura dotazníku - výběr otázek:

1. *Co Vám přijde na mysl (co se Vám hned vybaví) pod pojmem „sekta“?*
2. *Máte zkušenosti se sektou nebo jejími členy?*
3. *Jaké sekty znáte?*
4. *Je podle Vás sekta nebezpečná?*

(Celý dotazník naleznete v Příloze č.1 této práce)

4.1.1 Metoda, výběrový soubor

Byl použit kvantitativní výzkum, a to dotazníkové šetření, jako doplňující metoda k hlavnímu výzkumu. Tato metoda zjišťuje rozsah či frekvenci výskytu jevů a jedná se o písemné kladení otázek a získávání informací. Číselné údaje jsou kvantitativně zpracovány do tabulek a grafů. Přesné údaje umožnili zevšeobecnit výsledek. Snažila jsem se držet odstup od zkoumaných jevů, zabezpečit nestrannost pohledu a ani v jedné otázce nefiguruje název Náboženské společnosti Svědci Jehovovi.

Vyplnění dotazníku bylo intuitivní a jednoduché. Otázky byly převážně výběrové, kdy respondenti označili jedinou možnou odpověď, částečně se v dotazníku vyskytovaly i otevřené odpovědi.

Jako subjekt výzkumu byl cíleně osloven malý výběr respondentů z měst Středočeského kraje. Více jak polovina respondentů byly ženy. Z celkových 70 oslovených, jsem získala 54 vyplněných dotazníků, čili anketa dosáhla více jak 75% návratnosti. V poměru bylo 36 (66,67%) žen a 18 (33,33%) mužů. V den provedení ankety se převážná část nehlásila k žádné registrované církvi v České republice. 43 (79,63%) respondentů se nehlásilo k žádné registrované církvi, 8 (14,81%) respondentů se hlásilo k církvi a 3 (5,56%) respondenti na tuto otázku nechtěli odpovídat. Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů bylo v den provedení ankety: vysoká škola u 31 (57%) respondentů, střední škola s maturitou 20 (37%) respondentů, základní škola 2 (4%) respondenti, střední odborné učiliště bez maturity 1 (2%).

Snažila jsem se formulovat jasné otázky, aby jim všichni oslovení respondenti rozuměli. A snad jsem se vyhnula i otázkám, které by snad vzbuzovali předpojatost k danému jevu. Dotazník vyplnili dotázaní z předpokládanou přesností, požadovanou spolehlivostí a dotazníkové šetření zjistilo, co mělo zjistit. Důvod výběru dotazníkové šetření byl, že je určen pro hromadné získávání údajů o velkém počtu odpovídajících respondentů. Vyplnění dotazníku trvalo v průměru 10 minut.

4.1.2 Prezentace výsledků a dílčí závěr

Hned v první kapitole tohoto textu se můžete seznámit s několika definicemi pojmu sekta. Chtěla jsem si potvrdit, že i oslovený vzorek veřejnosti toto slovo vnímá neurčitě a jak moc jsou lidé informovaní o této problematice. Otázka byla otevřená a zněla: „Co Vám přijde na mysl (co se Vám hned vybaví) pod pojmem „sekta“? Tato otázka byla otevřená a bylo jen na dotazovaném, na co vše si vzpomene, co bude chtít zveřejnit. Hodnotit tyto odpovědi nelze a jediné, co spojovalo převážnou část odpovědí, byl jejich negativní charakter spojený s ovlivňováním lidí. Odpovědi na otevřené otázky jsou vypracované v přehledné tabulce (Příloha č.2) i s identifikačními údaji respondentů.

V otevřené otázce „Jaké sekty znáte?“ se potvrdilo, že lidé stále vnímají svědky Jehovovi (Náboženskou společností svědkové Jehovovi) jako sektu. Jako další nejznámější sektu uvedli dotazovaní scientology (Scientologickou církev) a mormony (Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů). V Tabulce č. 3 jsou uvedeno 5 nejčastěji zmiňovaných názvů sekt.

Tabulka č. 3 Pět nejčastěji zmiňovaných názvů „sekt“ (dotazníkové šetření)

Nejčastěji zmiňované názvy v otevřené otázce "Jaké sekty znáte?"	Počet výskytu v odpovědích
Jehovisté / Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	41
Scientologové / Scientologická církev	16
Mormoni / Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů	14
Hare Krišna / Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny	8
Satanisté / Satanismus	3

Útvary či skupiny, které byly nejméně uváděné byly:

- dvakrát respondenti uvedli jako sektu Hnutí grálu, Moonisty (Církev sjednocení), Adventisty sedmého dne, Óm šinrikjó (Aleph) a různé americké sekty,
- jedenkrát byli nazvány v dotazníku „sektou“ multilevel marketingové společnosti, Chrám lidu (Svatyně lidu), Al Kajda, Sisyfos, Ku-klux-klan, Principy života či křesťané a židé.

Zajímavostí je, že 8 z 54 respondentů napsalo, že žádné sekty neznají či si nepamatují jejich názvy.

Hned v následující polootevřené otázce „Máte osobní zkušenost se sektou“ jsem chtěla získat osobní příběhy, kdy respondenti uvedou své zkušenosti se sektou a dále tento příběh bude rozpracován v rozhovorech.

Tabulka č. 4 Kolik lidí má osobní zkušenost se sektou (dotazníkové šetření)

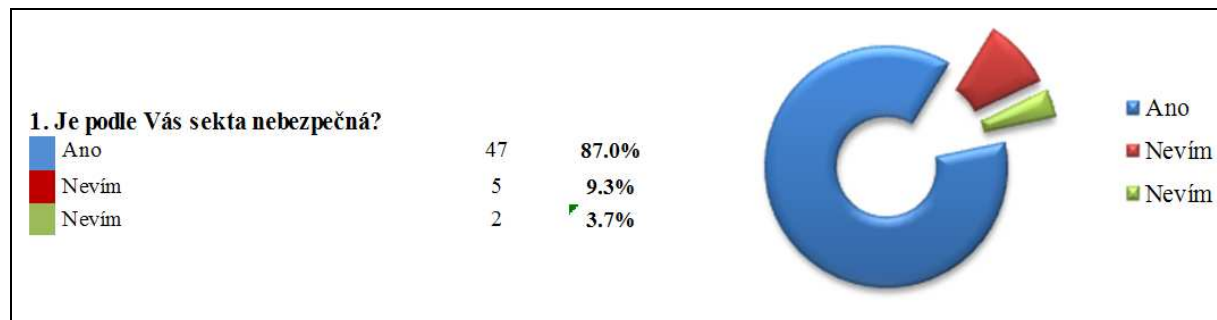
Nejčastější odpovědi na otázku "Máte osobní zkušenost se sektou?"	Počet respondentů	%
Ne, osobní zkušenost nemám. Pouze zkušenosti zprostředkované médii (tv, tis	30	55%
Ne, nemám žádnou zkušenost se sektou ani jejími členy	10	18%
Ano mám osobní zkušenost	8	15%
Ano, lidé z mého blízkého okolí mají zkušenost	5	9%
Jiná odpověď *	2	4%

* Tuto odpověď využil pouze jeden dotazovaný, který využil částečnou otevřenost otázky a napsal do prostoru pro odpověď: „Sousedí rodičů jsou již dlouho Jehovisté“.

Ve zpracované tabulce č. 4 lze zjistit, že téměř ¾ respondentů nemá osobní zkušenost se sektou. Z této skupiny má zprostředkovanou zkušenost médii (tv, časopisy, noviny, internet) 75% respondentů a dále zbývajících 25% nemá žádnou zkušenost se sektou ani jejími členy. Osobní zkušenost má pouze 15% respondentů.

V otázce „Je podle Vás sekta nebezpečná“ jsem chtěla potvrdit od respondentů, jak vnímají tuto problematiku. Skoro všichni respondenti (87%, tj. 47 z 54 dotázaných) odpověděli, že sekta nebezpečná je. Odpověď nevím zvolilo 9%, tj. 5 respondentů. Sektu za nebezpečnou nepovažuje pouze 2 respondenti, tj. 4%.

Graf č.1 Je podle Vás sekta nebezpečná (dotazníkové šetření)

Závěrem bych shrnula důležité body této malé ankety:

Nejpočetnější skupinou respondentů tedy byli lidé s informacemi získanými skrze média (54%). Pokud zohledním fakt, že odpovědi na otevřené otázky týkající se pojmu sekta, které jsou Přílohou č.2, převážně vyjadřovaly negativní postoje respondentů. Lze proto dovozovat, že zmíněný postoj byl získán nejspíše těmito médii. Výstup z této otázky hodnotím tak, že mohu konstatovat, že média plní funkci primární prevence: informují veřejnost o nebezpečí sekt a dělají tak „osvětovou činnost“ pro společnost.

V žebříčku tří nejznámějších sekt u oslovených respondentů vedou stále Svědkové Jehovovi, které zatím stále řadí do sekt, i když jsou od roku 1993 v České republice registrovaní mezi ostatní církve a náboženské společnosti.

Z pohledu primární prevence vnímám informovanost veřejnosti v této problematice jako dostatečnou. Sesbíranými informacemi jsem si chtěla potvrdit, že veřejnost zná sekty, ví o jejich nebezpečí, je informovaná médií, avšak ze statistických informací z roku 1991 a 2001 je patrné, že se členská základna těchto náboženských společností neustále rozšiřuje. Otázkou tedy zůstává čím to je? Proč lidé vstupují do těchto náboženských hnutí, které většinová společnost nazývá sektami? Odpovědi na tyto otázky snad naleznete v osobním příběhu paní Renaty v hlavním výzkumu.

4.2 Rozhovor: příběh o životě u Náboženské spol. svědkové Jehovovi

V této hlavní výzkumné části popisují příběh paní Renaty. Jedná se o polostrukturovaný rozhovor, který se týkal dvanácti let strávených u jedné z kontroverzních a nejdiskutovanějších náboženských společností svědkové Jehovovi. Příběh paní Renaty jsem si záměrně vybrala pro její otevřenost k diskusi právě o odchodu z Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi, kde strávila tolik let svého života. Z předešlé ankety, viz. kapitola 4.1, vyplynulo, že tuto náboženskou společnost veřejnost stále považuje za sektu a dle statistických údajů je patrné, že její členská základna se neustále rozšiřuje.

Cílem tohoto výzkumu bylo pochopit proč se lidé stále k těmto skupinám přidávají, když je lidé vnímají jako sektu? Zjišťovala jsem údaje o sociální realitě „vstupu do náboženské společnosti“ a jejich souvislostech. Co jí konkrétně k Jehovistům přivedlo, co jí chybělo, v jaké životní fázi hledala a našla svého Boha právě v tomto společenství. Hlavním tématem byly okolnosti, které mohly být motivem k vstupu do Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi, další otázky byly na téma tráveného času s touto komunitou a proč po dvanácti letech odešla. V poskládaném rozhovoru je zde chronologicky popsán a zaznamenán kus jejího života.

Obecně členové Náboženské společnosti svědkové Jehovovi dále jen NSSJ nebo také Jehovisté či Svědci, se považují za viditelnou Boží organizaci a věří, že jsou jedinou pravou náboženskou společností. Člověk tak prý potřebuje u studia bible pomoc lidí (Řídící sbor dle lokality a Biblická a traktátní společnost Strážná věž), kteří bdí nad učením a oznamují příslušný vývoj, který jde z USA, prostřednictvím čtrnáctideníků Strážná věž a Probud'te se. Jejich povinné misie šíření víry jsou neustále vylepšovány různými školícími kursy. Život Jehovistů je přesně řízen a podřízen náboženské společnosti. Už malé děti jsou připravovány na budoucí život Svědků. V Malém slovníku sekt, vydaného Karmelitánským nakladatelstvím Kostelní Vydří v roce 1998, se uvádí, že děti mají zakázáno slavit vlastní narozeniny, vánoce, velikonoce nebo Den matek, protože jsou to údajně pohanské svátky. Školním dětem je jako nemorální a nemravné zakázáno účastnit se mimoškolních nepovinných aktivit, které škola podporuje. Jehovisté odmítají krevní transfúze (i v případě ohrožení života). Veškerá činnost členů je

přezkoumávána Biblickou a traktátní společností Strážná věž a prostřednictvím jednotlivých orgánů. V případě provinění může dojít i k vyloučení rovnající se zavržení.

Z historie známe NSSJ spíše pod názvem Vážní bibličtí badatelé. Toto společenství založil americký obchodník Charles Taze Russel (1852-1916), který ve věku 22 let objevil v bibli pravý Boží plán s lidmi. V roce 1876 byl zvolen pastorem biblického kroužku a začal vydávat časopisy *Yion's Watch Tower and Herald of Christ's Presence*. V Americe se hnutí roku 1914 přejmenovalo na *International Bible Students Asociation* a stále vzrůstajícímu se počtu členů svého hnutí se Russell pokusil zprostředkovat Boží tajemství prostřednictvím sedmisvazkového díla *Studie Písma*. Po Russellově smrti (r. 1916) převzal vedení právník Joseph Franklin Rutherford (1869 – 1942). Zavedl přísnou organizaci a vydal knihu „Miliony teď žijících lidí nikdy nezemřou“. Za jeho nástupce Náthana Homéra Knorra (1905 – 1977) dochází k založení Školy Gileád na školení misionářů. Zavedl také týdenní Teokratickou školu kazatelské služby. NSSJ je řízena centralisticky a teokraticky voleným prezidentem, který je ve svém úřadu celý život a je mu podřízen Řídící sbor. Hnutí se dělí na pobočky, obvody, kroužky a shromáždění a je přísně řízeno z centrály v Brooklynu. Na našem území působí sekta nepřetržitě od r. 1920. Během totality však byla v ilegalitě. V Lexikonu náboženských hnutí, sekt a duchovních společností se lze dočíst, že jde o fundamentalistickou sektu, která tvrdí že je zde od nepaměti. Předpovídají „zúčtování“ konce hříšného světa a odmítají dialog s jinými církvemi, považují se za jediné pravé křesťany a ostatní považují za zbloudilé či zatracené. Ačkoliv se mnohé předpovědi a proroctví nenaplnila, jejich učení oslovuje stále dál mnoho lidí.

4.2.1 Metoda, okruhy témat, výběrový soubor

Zvolila jsem kvalitativní metodu formou polostrukturovaného rozhovoru, který umožňuje nejen zjistit fakta, ale dovoluje problém pochopit a podle situace jít více do hloubky, proniknout do motivů a postojů respondenta. Pomáhá nám porozumět životům lidí z jejich pohledu a v jejich interpretaci. Poznatky však nelze generalizovat. Mohou však vést k formulování nových hypotéz nebo teorií. Tato výzkumná metoda je postavena na interpersonálním kontaktu. Snažila jsem se jako nezávislý výzkumník (tazatel či anketiér) přiblížit dotazovanému (respondentovi). Nejprve jsem se představila a uvedla čeho se výzkum týká (aby dotazovaný pochopil význam i pro něj). Sdělila jsem dotazovanému jak byl vybrán a ujistila jsem ho o důvěrnosti poskytnutých údajů, tj. že nebudou poskytnuty v souvislosti s jeho jménem. Při kladení otázek jsem se snažila nepřekročit délku 60 minut. Snad se mi podařilo být trpělivý posluchač, neovlivňovat dotazovaného a zachovat objektivitu. Na závěr rozhovoru jsem poděkovala, informovala dotazovaného o získání informací z výzkumu. Hlavním cílem bylo držet se tématu, porozumět a pochopit. Snažila jsem se v klidu naslouchat, být duchem přítomna a reagovat na odpovědi mimoslovně či další otázkou, nekladla jsem dvě otázky najednou, neprobodávala jsem dotazovanou pohledem, ale pohledu jsem se nevyhýbala. Z důvodů objektivity jsem se držela se svých postojů k Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi. Polostrukturovaný rozhovor se odehrál v klidném prostředí soukromého bytu v Praze a trval cca 60 minut. Byl rozdělen do tří částí:

- okolnosti vstupu,
- život u svědků Jehovových,
- první pochyby, odchod a současnost.

Otázky byli pokládány chronologicky za sebou, ale některé otázky byli přeskočeny a jiné doplněny v souvislosti s tím, co odpověděla paní Renata. Snažila jsem se spíše dotazovanou podněcovat k vyprávění. Seznam všech otázek naleznete v Příloze č. 2 . Záznam byl proveden písemně do připraveného archu. V průběhu rozhovoru jsem četla otázky a odpovědi jsem k nim zaznamenávala. Do závěrečné zprávy jsem text zredukovala, vynechala nepodstatné nebo text,

který by narušoval plynulost vyprávění. Nově doplněné otázky a důležité údaje jsem zařadila do souvislostí tak, aby nebyla porušena časová osa příběhu.

Dotazované budeme říkat paní Renata, bydlí v Praze, bylo jí 48 let, má dva dospělé syny a stálé zaměstnání. V občanském průkazu má rozvedená, ale již dlouho žije se svým o dvacet let starším přítelem, s kterým ráda cestuje a poznává svět. Dozvěděla jsem se o ní náhodou přes známé, kterým jsem dávala vyplnit dotazník v rámci této práce.

4.2.2 Závěrečná zpráva, analýza a interpretace získaných dat

Již do telefonu působila paní Renata přátelsky a energicky. Nebyl pro ní problém přijet ještě po celodenním náročném pracovním školení na rozhovor. Pokud bych si ale měla zpětně vybavit její tvář a co měla na sobě za oblečení, tak musím konstatovat, že to by se mi nepodařilo. Vystupovala jako někdo, kdo je často a rád mezi lidmi, vyjadřování měla klidné, hlas příjemný a vyprávění bylo stručné a dávalo smysl. Avšak bylo jen na dotazované, co byla ochotna přiznat, aby jí to nevedlo do nežádoucích rozpaků. Případná nedůvěra byla prolomena neformálním povídáním a otázkami, které nesouvisely s výzkumem. Paní Renatě jsem také vyprávěla o škole, o plánovaném výzkumu a ujistila jsem ji, že její jméno nebude spojováno s tímto výzkumem. Paní Renata se chovala v rozhovoru přirozeně, přátelsky a laskavě. Nepřišlo mi, že by si udržovala odstup, žádnou otázku neodmítla a neodbíhala od tématu. Nestilizovala své odpovědi ani chování, nýbrž pomáhala mi pochopit různé věci či situace, o kterých jsme mluvily. Pokud bylo nutné zmínit něco z učení svědků Jehovových, tak mluvila velmi jednoduše a hlouběji se nepouštěla. Sama Renata o sobě tvrdí, že jí dělá problémy říkat lidem ne, je odjakživa stydlivá a bojí se závazků.

Otázky a odpovědi:

1. MK: Pamatujete se jak jste se o Náboženské společnosti Svědků Jehovových dozvěděl/a? Bylo to spojeno s nějakou akcí?

R: O jehovistech jsem měla nějaké povědomí už na střední škole, kde s nimi koketovala má spolužačka a hodně mi o tom vyprávěla. Já poslouchala a přišlo mi to na tu dobu zajímavé.

2. MK: Zajímala jste se někdy o esoterii, jógu, meditaci, alternativní medicínu, kartářky, apod.?

R: Když mi umírala maminka, tak jsme chodily k léčiteli, panu Valdemaru Grešíkovi. Odjímal jí bolest a doporučil bylinky. Dnes navštěvuji kartářku.

3. MK: Jaká byla diagnóza u maminky?

R: Rakovina dělohy.

4. MK: Byla jste někdy členem jiné církve?

R: Ne.

5. MK: Kdy jste začala reálně přemýšlet, že se k svědkům Jehovovým přidáte?

R: Když jsem v roce 1983 porodila a byla na mateřské dovolené, tak jsem opět potkala tuto kamarádku ze střední školy. Na mateřské dovolené není člověk ve styku s jinými lidmi, je odtržen od kolektivu v práci a je neustále sám jenom s dětmi. Tak jsme si na hřišti povídaly o různých aktivitách až došlo opět na jehovisty. Když jsem projevila zájem, tak zavolala své přítelkyni, která byla v této organizaci a domluvila s ní, že mne navštíví a pohovoří si se mnou. Tehdy přišla ještě s jedním mladším mužem (říkejme mu Pavel), který se stal pak mým nejlepším kamarádem. Pamatuji si, že jsem měla hodně otázek i ohledně dětí a budoucnosti a oni mi vše „láskyplně“ vysvětlili. Z té návštěvy jsem byla nadšená a začala jsem je nepravdělně vyhledávat. Byla jsem tzv. „zájemce“.

6. MK: Co znamená být zájemcem?

R: To znamená, že jsem nebyla pokřtěná, ale chodila jsem každou neděli na jejich pravidelná shromáždění, kam můžete přijít i vy. No a přes týden jsme docházeli na domácí studium, kdy jsme se sešli se sborem a studovali biblické texty. Vždy se přečetl odstavec a pak dva starší jehovisté zkoušeli a dávali otázky. Také jsme si tím připomínali jak se má člověk chovat, jak přemýšlet a co dělat nemá.

7. MK: A vy jste odpovídali jak těmto textům rozumíte? Jak chápete bibli?

R: Bibli mají svoji, učili jsme se z jejich učebnice, která obsahovala přímo tyto texty a pod ním jsou uvedeny přesně otázky, které nám pokládali. My museli pak doslovně odpovídat na otázku, co přesně v tom textu bylo. A pokud jsme nevěděli, bylo nám to přátelsky několikrát zopakováno. Pokud jsme měli nějakou svou myšlenku nad rámec studia, tak byla v zápětí přívětivým způsobem potlačena a vše v klidu vysvětleno. Vždy nám říkali něco na ten způsob, ať raději posloucháme než přemýšlíme, že toto už za nás někdo chytřejší vymyslel. Člověk ačkoliv věděl, že měl dobrou myšlenku a třeba i pravdu, tak po jejich argumentech měl pocit, že je opravdu chyba v něm a raději dál poslouchal a na nic se neptal. Všichni toto přijímají, jsou bez vlastní vůle a plní bez jediného slova hodně uložených povinností.

8. MK: A to se Vám zdálo dobré?

R: Samozřejmě jsem tenkrát byla těmi lidmi nadšená a nic negativního jsem si dlouho nepřipouštěla a nehledala. Chtěla jsem porozumět bibli. A když si vezmete časopisy, které se rozdávají na metru, tak tam nejsou špatné články. Jsou o problémech, které se dotýkají všech – o výchově dětí, manželství, o našem tělu a zdraví. Tehdy jsem vnímala spíš jen to dobré.

9. MK: Než jste začala aktivně žít jako jedna z Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi, v jaké životní fázi jste se nacházela? Žila jste ve spokojeném manželství?

R: Ano, tehdy náš rodinný život fungoval. Měli jsme dva malé syny a já tehdy, jak už jsem říkala, byla na mateřské dovolené. V tom období jsem se kromě dětí starala i o maminku, která čtyři roky umírala na rakovinu.

10. MK: Jak dlouho jste u svědků jehovových byla?

R: Přerušovaně 12 let. Do toho jsem těžce onemocněla, takže jsem vše nestíhala – léčbu, rodinu, povinnosti u svědků Jehovových.

11. MK: Proč jste se během té doby nenechala pokřtít?

R: Nenechat se pokřtít, to bylo to největší štěstí, co mě potkalo. Sice jsem člověk, který neumí říkat ne, ale mám obecně strach ze závazku. Ani po maturitě, když po mně chtěli, abych vstoupila do strany, tak jsem se nějak vymluvila. „Zájemce“ jsem zůstala proto, že jsem byla dlouhodobě nemocná. A pokud došlo od nich na tuto otázku, tak jsem se schovala za nesouhlas manžela, který nebyl jehovista. Pro ně je manželství svaté, takže se s tímto důvodem vždy spokojili. Zpětně hodnotím, že jako „zájemce“, tedy nepokřtěná, jsem měla i různé výhody. Měla jsem větší volnost, lidi se mnou nechodili do konfliktu, neměla jsem tolik povinností jako ostatní, mohla jsem od jehovistů odejít kdykoliv a přátelé, které jsem za ty roky poznala, se se mnou mohli po mém odchodu dál bavit aniž by dostali trest. Také jako „zájemce“ jsem si zachovala trochu svého vlastního rozumu a odchod nebyl pro mě tak drastický jako pro některé jiné.

12. MK: Co si mám představit pod pojmem trest a za co se dostává?

R: Jedinci, který porušil určitá pravidla tzv. „sešel s určené cesty“, pomáhá okolí navrátit se zpět. Lidé se navzájem hlídají, hovoří o tom a napomínají se mezi sebou. Po domluvě starších členů a několika napomenutí může přijít trest vyloučení z této skupiny. Tohoto definitivního trestu se lidé bojí, protože si neumí představit žít mimo skupinu. Mají zde přátelé a jako vyloučení by o ně přišli.

Domluvy a výhrůžky trestem bych přirovnala k citovému vydírání v rodině, kde je na vás vyvíjen láskyplný tlak a jste bombardováni láskou, zájmem a podobnými otázkami typu: „Proč už to či ono neděláš, nestalo se ti něco?“, „Zamysli se nad tím, stojí ti to za to? Co si o myslíš?“ , „Co je důvodem tvého nedocházení, můžeme ti pomoci?“.

Na shromáždění se hlídá, zda lidé chodí pravidelně a podává se hlášení o plnění svých povinností, např. kolik hodin sem vedla domácí studium či postávala na metru a nabízela časopisy. Pokud nepřijdeš na shromáždění, je za tebou vyslaná dvojice, která má za úkol zjistit „zda-li se ti něco nestalo“.

13. MK: Vy jste měla někdy trest?

R: Ne, vlastně ano. Měla jsem známou, které někdo vypadl z focení do časopisu (myslím, že Žena a život), kam se dávají k smyšleným článkům fotky. Já sem jí řekla, že pokud se jí hodím, tak ať si mě vyfotí. Vydělala jsem si tehdy asi 200,- Kč. Pak článek vyšel, někdo mě poznal a řekl to starším ve sboru. Ty ke mně vyslali další, kteří měli ke mně přednášku o nevhodnosti a doporučili se s takovými lidmi vůbec nestýkat. Ta fotografka byla ještě ke všemu bývala jehovistka. A v tom článku se snad i psalo o jehovistech.

14. MK: Vyjmenujte nějaké povinnosti, které člověk musel dělat.

R: V neděli je povinná služba bohu, během týdne studium textu, také probíhají různá školení jak zavést rozhovor, kde se natáčí na kameru a řeknou ti, co si udělala špatně a jak se to má správně dělat. Takže taková propagace této společnosti. Víím, že jeden z úkolů, které jsem dostala na tomto školení, byl jak v práci zaujmout lidi a umět zavést hovor na nějaké téma a pozvolna hovor překlomit na Náboženskou společnost Svědkové Jehovovi.. V tomhle vidím určitou souvislost s Amerikou, kde byli jehovisté vždy v těchto postupech a nových školících technikách napřed. Také už nefunguje služba „dům od domu“, protože přišel příkaz z Ameriky, tzv. nové světlo z USA. A já byla moc ráda, že se už nemusím někoho přemlouvát, zda s ním mohu promluvit. Jsem totiž od malička stydlivá a nerada se lidem vnucuju. Na tento druh šíření víry byly stejně jen negativní reakce a lidé byli našťavní na jehovisty, že je obtěžují v jejich domovech. Znáte to určitě z filmu. Takže už se jen postává mlčky na metru a lidé se nesmějí oslovovat.

15. MK: Co se Vám tam vlastně tolik líbilo? Čím Vás tolik nadchli?

R: Ze začátku to byli lidé, kteří často a hodně projevovali zájem o mou osobu. Říkali, jak mě rádi vidí, vyptávali se mě jak se mám, co dělají děti, že vypadám dobře, kdy zase

přijdu a to ženská na mateřské dovolené slyší moc ráda. Příjemně se s těmito lidmi povídá, na všechno mají odpověď. Chovají se k vám nestrojeně přátelsky, i když vás sotva znají. Přijali mě velmi vstřícně. Myslím, že to byl opravdový zájem.

To co kázali, tak taky i činili. Např. mladí muži odmítali jít na vojnu, i když za to v tu dobu hrozilo vězení.

Také se mi líbilo, že bibli používají jako takový manuál pro život. Musí se dbát o své zdraví, protože tělo je dar od Boha. Lidé se nesmí opíjet, kouření je zakázáno, musí se chovat mravně, apod. Pro děti vytvořili dětskou bibli. Na shromážděních mě bavilo vyprávění o různých dějinách bible, co tím historicky chtěli říci. Toto poznání bylo převedeno do současného světa a z toho byla odvozena budoucnost. Také mi jehovisté dali naději skrze teorii o vzkříšení, že se opět uvidím s maminkou.

Líbili se mi různé akce, které jsme v rámci sboru s těmi lidmi podnikali. Například různé výlety, výjezdy na hory a nebo jsem se poprvé s nimi dostala na vodu. Muži ze sboru vše zorganizovali, podporovali nás začátečníky, odtahali lodě, vymýšlela se zábava pro děti.

16. MK: A zabývá se Náboženská společnost svědkové Jehovovi nějakou charitou?

R: Ne pro cizí mimo jejich působnost. Ve sboru funguje rada starších, kteří řeší problémy členů v dané lokalitě – např. vyšlou někoho, kdo bydlí nejbližší nějakého nemohoucího člena - důchodce, aby mu nakoupil, poklidil či uvařil nebo někomu pomohou s vymalováním bytu, apod. Pokud někdo má reálný problém, tak se o něj postarají.

17. MK: Jak je to s příspěvkem? Kolik se platí?

R: Je to formou dobrovolného daru. Nikde se částky nevidují. Na shromáždění je vždy někde stranou umístěna kasička, kam dáte co chcete a samozřejmě nemusíte také dávat vůbec nic. Nikdo si toho nevšimne. Ale na druhou stranu si všimnou toho, že jste třeba na shromáždění nepřišel a hned jsou k Vám posláni lidé, aby zjistili co se děje. Nebo že se v diskusi málo či vůbec nehlásíte, tak Vám „pomáhají“ a hledají důvod proč se tak děje.

18. MK: Co tolik známé téma o odmítání transfúze krve?

R: Vše je v bibli, vše mělo či má nějaký důvod. Lidé se obecně báli nemocí a v současnosti si to lidé začali vysvětlovat např. z důvodu HIV, aby se neinfikovali.

19. MK: Kdy se tedy objevily první pochyby o tomto společenství?

R: Ze začátku jsem vůbec nepochybovala, viděla jsem jen to hezké. Až když se stala taková divná událost, kdy mého nejlepšího kamaráda Pavla vyloučili kvůli tomu, že

nechtěl zůstat v manželství s ženou – jehovistkou. Ta ho neustále i před námi psychicky týrala, měla bezdůvodné hysterické záchvaty a svalovala na Pavla vinu za všechny své neúspěchy. Byl z toho utrápený a nevěděl co dělat. Rada starších tehdy dost naléhala a tlačila, aby zůstal v manželství a snažil se ho udržet. Bohužel to vše vedlo jen k tomu, že začal svoji bolest utápět v alkoholu. Poté ho vyloučili a odstříhli od dosavadního života, a on stále více podléhal alkoholu až to jeho tělo nevydrželo a upil se k smrti. Tehdy jsem za ním tajně chodila do nemocnice a dorozumívali jsme se už jen prstovou abecedou. Údajně zemřel den poté, kdy za ním byla manželka a řekla mu, ať už se nevrací, že ho v bytě nechce. Začala jsem o tom hodně přemýšlet a nechápala jsem co se vlastně stalo. Byl to ten Pavel, s kterým jsem se setkala poprvé, učili jsme se spolu, jezdili na vodu. Nechápala jsem jak ti, ke kterým jsem vzhlížela, nepomohli člověku, který to potřeboval a který byl dlouhá léta jedním z nich. Pak už jsem najednou viděla všude jen to špatné.

20. MK: Vyskytly se i jiné podobné tragédie? A jaké?

R: Ano, ale o nich je ve skupině zakázáno mluvit. Jsou to rodinné tragédie, kdy často dospívající děti od jehovistů odejdou a rodiče se jich zřeknou. Také jsou to rozvody.

21. MK: Co se Vám ve zkratce nelíbilo u jehovistů?

R: Že zakazují myšlení a chtějí pouze poslušnost.

22. MK: Byl odchod jednoduchý?

R: Spíš pozvolný. Sice za mnou ještě dlouho chodili a dokola se mnou mluvili o tom, jak to se mnou je. Já se však vždy schovala za svého manžela, který byl ateista. Že on chce, abych byla doma u dětí. A také mi nahrálo to, že na sebe více upoutali pozornost lidé, kteří se v roce 1997 odtrhli od sboru. Vznikla tak určitá sekta, která byla proti výkladu bible z Ameriky a vycházeli ze zakázané knihy. Momentálně si nevzpomenu na autora ani název.

23. MK: Stýkáte se v současné době se členy Náboženské skupiny Svědkové Jehovovi?

R: Ano často. Díky mému životu s nimi jsem poznala skvělé lidi a svou nejlepší kamarádku. Naštěstí se mnou mohou bavit. Kdybych se nechala pokřtít, musela bych se od nich odstříhnout a to bylo by to zlé. A pokud bych se s nimi stýkala, vystavovala bych je nebezpečí trestu, což bych špatně nesla.

24. MK: Je to opravdu tak přísné.

R: Ano.

25. MK: Můžete teď zpětně říci, že jste žila v izolaci?

R: Co se týče lidí, tak ano. Můžeš dělat cokoli, ale obecně je doporučováno dělat aktivity jen s lidmi od svědků. Chceš na hory a vodu, tak jeď s Pavlem. Chceš do divadla? Jdi s Boženkou. Ale jinak lidé mají kontakt s realitou, sledují zprávy, čtou noviny, chodí do práce.

26. MK: Chybí Vám něco, co jste měla jen u jehovistů?

R: Nic. Teď můžu cokoli i beze svědků Jehovových. Se starými přáteli se stejně stýkám stále. S dětmi jsem zase začala opět slavit Vánoce, narozeniny apod. Jen ve víře nemám jasno. Nerozumím všemu, tak zatím mám svou soukromou víru v Boha. Církev se mi zdá v tomto ohledu příliš pokrytecká.

27. MK: Co by jste poradila lidem, kteří jsou u svědků Jehovových a pochybují?

R: Je tam spousta lidí, kteří pochybují. Momentálně se ale pro ně nic lepšího v tomto světě nenabízí, tak zůstávají. Lidem, kteří také hledají, bych tuto zkušenost nerozmlouvala, ani já toho nelituji. Jen bych jim doporučila být pouze „zájemce“. Vstup je tam jednoduchý, ale odchod je těžký. Po křtu totiž není cesta zpět. Se zájemci tam lidé nemají konflikty, mají větší volnost, povinnosti jen dobrovolné a jednodušší odchod.

28. MK: Jste momentálně šťastná a spokojená?

R: Ano. S přítelem poznáváme svět. Procestovali jsme Thajsko, Egypt, Ameriku. Mohlo by Vás zajímat, že jsme byli v Salt Lake City, kde jsme navštívili mormony. Přítel chtěl vidět ty budovy a techniku, kterou používají. Musím říci, že to je velká organizace, propracovanost, vyškolení lidé. Ačkoliv jsem neuměla anglicky, tak oni sehnali tlumočnicka, aby si se mnou mohli povídat.

29. MK: A co dělá přítel?

R: Teď je v důchodu, je o dvacet let starší než já. Předtím šéfoval u jednoho telefonního operátora a teď šéfuje mě. (úsměv)

30. MK: Více otázek mě nenapadá, tak mně nezbyvá než Vám moc poděkovat za Váš čas a poskytnutí rozhovoru. Bylo to příjemné popovídání.

R: Nemáte vůbec zač, pro mne to bylo také příjemné setkání a pokud budete chtít něco doplnit, tak mi kdykoliv zavolejte.

Analýza a interpretace všech získaných dat

Z rozhovoru s paní Renatou je zřejmé, že je člověk obecně otevřeným novým věcem. Moc ráda poznává lidi, nová místa a je pro každou akci. Sama však o sobě tvrdí, že je stydlivá a pokud se má někde prezentovat či nabízet něco lidem, dělá jí to problémy. Pokud jde o můj subjektivní dojem, tak na mě působila, že si spíše moc nevěří. Vyrůstala v rodině ateistů a do současnosti nebyla členem žádné církve. Z počátku sice přistupovala k odpovědím stručně, ale na konci rozhovoru se již plně otevřela a měla jsem pocit, že se známe odjakživa a máme si toho ještě tolik co říci. Mluvila středně hlasitě, nebyla v rozpacích z toho co říká. Snažila se co nejjednodušeji předat to, co jsem chtěla vědět. Rozhovor nebyl pouhou výměnou informací, názorů a postojů, ale pochopení toho, co se tenkrát vlastně stalo. Zpětně hodnotím, že se mnou měla velkou trpělivost, věnovala mi čas, pozornost a podařilo se mi získat její důvěru. Kromě vyřízení dvou telefonátů se žádné neočekávané faktory během našeho rozhovoru nevyskytly.

Velmi mě zaujal samotný moment, kdy paní Renata začala poprvé o této náboženské společnosti pochybovat. (Otázka č.19) Tady je opakovaně potvrzeno, že síla přesvědčení Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi nadřazuje jejich učení nad individuální život jednotlivce. Lidé ze sboru „láskyplně“ tlačili na jejího kamaráda ze skupiny, dlouholetého a aktivního člena, aby zachoval manželství za každou cenu. V rámci manipulace ho citově vydírali s tím, že se málo snaží a je to jeho vina. Důsledkem byl jeho alkoholismus následovaný vyloučením ze skupiny. Paní Renata sama potvrdila, že manželství nefungovalo kvůli jeho manželce a on vyloučením ze skupiny ztratil smysl života a „vzdal to“. Dlouho celou situaci nedokázala pochopit, a pak již začala vidět i to negativní, které předtím neviděla.

Od samotné Renaty byla potvrzena teorie: jednoduchý vstup do této skupiny a složitý odchod (Otázka č. 27), zákaz komunikace s bývalými členy (Otázka č.23), doporučení trávení volného času při různých aktivitách pouze se členy Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi (Otázka č.25), upřednostňování poslušnosti před vlastním přemýšlením (Otázka č.7), fungování vzájemné sociální kontroly, kdy se jedinci vzájemně upozorňují „kdy, jak a proč sešli s cesty“ a pokud není sjednána náprava, tak se svolá rada

starších ve sboru a řeší se další postup (Otázka č.12), existují propracovaná školení na šíření víry (Otázka č.14).

Otázkou však zůstávají faktory, které ovlivňovaly samotnou paní Renatu a její dvanáctileté pobývání u Náboženské skupiny Svědkové Jehovovi. Shrňme-li to o paní Renatě v té době víme, tak byla v manželství, kde vychovávala dva malé syny a údajně dle jejích slov „tak trochu i manžela“. Její manželství údajně fungovalo. Celá rodina bydlela na pražském sídlišti, které se může zdát pro vyhledávání nových přátel dosti anonymní. Paní Renata byla v té době dlouhodobě na mateřské dovolené. Před rozhodnutím vyhledat Náboženskou společnost Svědkové Jehovovi se 4 roky starala o maminku, která umírala na rakovinu. Jí samotné pak zjistili v průběhu těchto dvanácti let vážnou nemoc. Tyto informace potvrzují teorii, že lidé, kteří prožívají krizové životní situace, se snadněji stávají obětí manipulace těchto skupin.

Řešením výzkumného problému: „Proč lidé vyhledávají Náboženskou společnost Svědkové Jehovovi?“ můžou být tyto faktory, které jsem odvodila z odpovědí paní Renaty:

- nahrává zde přímý kontakt se členem Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi,
- její osamělost na mateřské dovolené a přirozená zvědavost,
- potřeba útěchy při ztrátě blízké osoby,
- začínající obavy z budoucnosti, z nemoci,
- hledání autority a morálních pravidel nejen pro výchovu dětí,
- zábava, volnočasové aktivity,

S určitou mírou opatrnosti z jejího vyprávění usuzuji, že paní Renata je submisivní osobnost. Tento fakt může nahrávat jejímu dvanáctiletému setrvání u Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi. Dodnes vyhledává kartáčky, které ji nastiňují její budoucnost.

Má domněnka (hypotéza) uvedená v úvodu této práce, a která zněla: „Domnívám se, že lidé inklinují ke vstupu do sekt či nových náboženských hnutí převážně v takových situacích, kdy je jejich rovnovážný stav narušen životní krizí. S tím souvisí mé přesvědčení, že lidé opět hledají v těchto komunitách důvěru, odvahu, naději, lásku, morální pravidla a postoje, spravedlnost a hlavně sociální kontakt a porozumění. Že chtějí věřit v nové

hodnoty a jakákoliv víra jim umožňuje opět nacházet ztracený smysl života.“, byla v rozhovoru potvrzena.

Pokud si zrekapitulujeme znaky sekt ve spojení s posbíranými daty o Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi, dojdeme k následujícímu shrnutí:

- autoritářství - u Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi vše řídí nové světlo z USA pomocí interpretace řídicích orgánů jako jsou jednotlivé sbory dle lokality a rady starších. Členové přijímají tento výklad jako pravdu bez pochybností. Vlastní potřeby členů skupiny, jejich životní cíle mají smysl pouze ve spojení se skupinou a ostatními členy. Sama Renata vyprávěla, že si nebyla vědoma přímých zákazů, ale mluvila o „rodičovských“ doporučení, vyvíjení láskyplného tlaku či používání „citové vydírání“ k vedení lidí. Hovořící vystupuje mateřsky a snaží se o druhého pečovat v „jeho zájmu“, hodnotí a moralizuje z pohledu jejich učení.
- výlučnost – elitářství Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi je známé pro jejich učení, které je z jejich pohledu „nejpravdivější“ a nemá v tradičních křesťanských náboženstvích konkurenci. To co káže na svých shromážděních, tak takové chování vyžadují bez podmínky od všech. Z historie je příkladem jejich výklad bible a postoj proti dřívější povinné vojenské službě. Řada členů se raději nechala zavřít do vězení, než aby nastoupila na vojnu. Či ze současnosti tolik diskutované odmítání transfúzí krve. Z toho důvodu tvrdí, že všechny církve jsou pokrytecké, kdy „káží vodu a pijí víno“. Zjednodušeně řečeno, co je mimo skupinu je špatné a jedině členství v této skupině může člověka spasit.
- opozice – což znamená, že Náboženská společnost Svědkové Jehovovi nabízí hodnoty, které jsou v protikladu s vyznáním v převládající kultuře. Můžeme si to vyložit jako učení ke skromnosti a odmítání konzumu současné společnosti. Nejvyšší hodnotou je rodina, udržení manželství a morální hodnoty, které se pomalu ve společnosti vytrácí.
- zákonitosti – kdy každému členu je doporučeno dodržování určitých pravidel, praktik a postupů, tak skupina řídí každodenní život svých členů. Nejvyšším trestem je vyloučení, kterého se každý bojí, protože tak jednotlivec ohrozí své spasení, bude zatracen a sám.

- subjektivismus – je potlačováno racionální myšlení a klade se důraz na pocity a emoce. Učení je podáváno drilem opakování a pokud člověk vystoupí se svým názorem, je hned v počátku jeho iniciativa potlačena. Lidé mají strach z vyloučení.
- pocit pronásledování – je charakteristický pro většinu těchto „nových“ náboženských hnutí, kdy negativní reakce veřejnosti (většinou na šíření víry) spíše členy sjednocuje s tímto pocitem: „všichni jsou proti nám, musíme se sjednotit, být silní, vydržet“.

Z pohledu sociálního pedagoga bych závěrem výzkumu zdůraznila doporučení paní Renaty, že pokud se někdo rozhodne „koketovat“ s tímto druhem náboženství, má být v tomto společenství pouze ve stavu zájemce a udělat si o fungování této skupiny vlastní názor. Jak vidíte, paní Renatě to trvalo dvanáct let. K zájemcům, kteří se nenechali pokřtít, se starší členové totiž chovají stále mile, nemají s nimi větší konflikty. A oni mají větší volnost, povinnosti jen dobrovolné a v případě pochybností i jednodušší odchod. Rozhodně by tuto zkušenost lidem nerozmlouvala, ani ona toho nelituje. Díky tomu poznala svou nejlepší kamarádku a zažila spoustu hezkých chvil s rodinou při volnočasových aktivitách, aj.

Sesbírané údaje byly dány do souvislostí s dosavadním teoretickým poznáním a považuji je za důležitý text, který může v praxi sloužit sociálním pedagogům jako podklad k další výzkumné práci či pro lidi, které tato témata zajímá.

Závěr

Jako každá mince má dvě strany, tak i psychická manipulace členů v sektách má své stinné i kladné stránky. Psát o problematice sekt diplomovou práci znamenalo hned v první kapitole narazit na problém definice slova „sekta“. Má nejasný význam a pokusy ji definovat se liší podle zaměření autora. Slovo sekta znamená pro různé lidi různé věci v závislosti na jejich původu, zázemí a způsobu života. Abychom lépe pochopili psychickou manipulaci, jíž se sekty dopouštějí, museli jsme si nejprve určit hranice pojmu, ve kterých se manipulace dá sledovat. Samotné označení konkrétních náboženských seskupení jako sekta je v České republice dosti diskutabilní a proto se častěji používají termíny „nová náboženství“, „nová religiozita“, „nové náboženské směry“, „nová náboženská hnutí“ či „alternativní náboženské hnutí“. Je to mimo jiné proto, že nařčení takového společenství může mít i právní důsledky. Aby mohli být některé náboženské skupiny považovány za sektu, museli by být provedeny důkladné analýzy jejich struktury a způsobu, jakým fungují. V neposlední řadě lze za sektu považovat i některé nenáboženské útvary, např. vzdělávací skupiny, politické sekty, ekonomické či komerční sekty. Proto mohu napsat, že psaní této diplomové práce bylo pro mne „objevnou cestou“. Byla jsem motivována vlastní zvědavostí.

V kapitole o „brainwashingu“ či psychické manipulaci je zdůrazněno, že není vhodné používat samotný termín psychická manipulace jen v negativním smyslu. Používáme-li manipulativní postupy, abychom člověku poskytli větší svobodu, rozhled a širší volbu, přičemž rozhodování necháváme v jeho moci, účinky jsou pozitivní. Podkapitola o získávání členů je z hlediska sociální pedagogiky velmi důležitá. Můžete zde nalézt obrázky letáků z praxe či popsanou osobní zkušenost autorky ze semináře RNDr. Daniela Reevese ze semináře „O mormonech a Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů“ na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy.

V diplomové práci jsem si kladla za cíl přiblížit problematiku sekt v souvislosti s psychickou manipulací. Konkrétně jsem poskytla představu o fenoménu sekt, zmapovala procesy manipulace v sektě a popsala znaky nebezpečných skupin. Ve třetí kapitole pak navrhuji možnosti prevence.

Ve výzkumné části bylo na osloveném vzorku veřejnosti potvrzeno, že lidé stále vnímají Náboženskou společnost svědkové Jehovovi za sektu, vědí o nebezpečí sekt a toto slovo vnímají převážně negativně. V hlavním výzkumu jsou popsány okolnosti vstupu a některé detaily z života u jedné kontroverzních a hodně diskutovaných náboženských skupin svědkové Jehovovi formou polostrukturovaného rozhovoru s paní Renatou. S touto metodou sběru a získávání dat mě napadá citát od Wilfrieda Webera k zamyšlení: „Rozhovor stojí a padá tím, jak kvalitní je naslouchání“. Izolovala jsem z množství poskytnutých informací, to, co bylo důležité pro mou práci, od toho, co důležité nebylo. Tímto hodnotím, že se mi podařilo v strukturovaném rozhovoru držet tématu a navržených okruhů otázek. Byly analyzovány okolnosti vstupu paní Renaty k Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi, společné znaky této společnosti se znaky „nebezpečných skupin“ a má domněnka či hypotéza formulovaná v úvodu, byla potvrzena, v tomto ohledu mohu tedy konstatovat, že cíl diplomové práce byl splněn.

Faktem zůstává, že každý z nás někdy máme své určité problémy, obavy, strachy, těžkosti, deprese, frustrace z neuspokojení i konflikty a při současném zrychleném životním tempu je potřeba si na sebe opět najít čas a zamyslet se nad tím co děláme. Zda to je správné, jací vlastně jsme a kam směřujeme. Všichni se shodneme na tom, že si přejeme, aby bylo vše dobré, aby neexistovala nespravedlnost, násilí a aby lidé byli šťastní a spokojení. Toto přání jde ve společnosti jen těžko realizovat, a tak mnohé se snaží realizovat, čehož využívají právě nově vzniklá náboženská hnutí a nabízejí nám často jednoduchá řešení složitých problémů. Dnešní doba se zdá duchovně vyprahlá, proto lidé potřebují pocit něčeho, co je přesahuje a stále to hledají. Je nezbytné aby všechny náboženské skupiny dodržovaly lidská práva jedinců ve společnosti a měla by měla fungovat na svobodě myšlení bez fyzického či psychického nátlaku. Pravá tvář některých náboženských skupin či nenáboženských útvarů totiž zůstává spouště lidem stále ukryta. Není řešením je zakázat, protože by se tyto organizace oddělily od společnosti a daly by se o to složitěji sledovat. Budu ráda, když tato práce pomůže otevřít oči alespoň jednomu člověku, který to potřebuje. My jako jednotlivci nicméně můžeme o mnohém rozhodovat ve své vlastní rodině, protože primární prevence začíná právě tam. Myslím, že plnohodnotná výchova, podnětné prostředí v rodině, bezproblémová komunikace má velmi pozitivní vliv na mladého člověka, který v případě tíživé situace bude hledat oporu spíše v rodině. Sekty vyplňují prázdné místo, které vyklidily tradiční instituce jako je rodina nebo

tradiční církve. Vztah většiny společnosti k novým náboženským hnutím zůstává stále vypjatý, má různou intenzitu a charakter.

V průběhu práce na tomto textu jsem četla v Lidových novinách z 15. října 2011 rozhovor s psychologem Philipem Georgem Zimbardem, který se celý život věnuje studiu manipulace s lidmi ve vězeních či sektách, článek o tom, jak se lidé mění v zločince a jak v hrdiny. Na otázku jakou největší manipulaci zažíváme dneska odpověděl, že o tom moc nepřemýšlel a že to je velmi těžká otázka. V zápětí dodal, že největší manipulace současnosti je korupce, protože pohlcuje všechny roviny života a dělá z lidí cyniky. Je to síla, která ničí společnost, protože bere lidem občanskou hrdost. Myslím, že by to mohlo být další téma na práci či výzkum.

Resumé

Práce je členěna do čtyř kapitol podle obsahových souvislostí, které jsou dále systematicky rozděleny do několika podkapitol. Kapitoly nejsou striktně rozděleny na část teoretickou a praktickou, avšak první polovina se pohybuje více v teoretické rovině.

První kapitola vymezuje sektu jako fenomén společnosti, vysvětluje neurčitost pojmu sekta, faktory ovlivňující vznik těchto útvarů a jejich atraktivitu.

Druhá kapitola se zaměřuje na populární pojem brainwashing nebo též psychickou manipulaci v životě sekt, které tento nástroj používají k vedení lidí. Popisují se zde techniky psychické manipulace od vstupu do sekty až po její opuštění. V této kapitole je také popsána zkušenost autorky z přednášky RNDr. Daniela Reeveše, který vedl podzimní seminář „O mormonech a Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů“ na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy.

Třetí kapitola navrhuje způsoby prevence: informuje o nebezpečí související se členstvím v sektě, poukazuje na konkrétní případy, přibližuje znaky nebezpečných skupin a v poslední řadě obsahuje kontakty na instituce/odborníky, které se touto problematikou zabývají a pomáhají rodinám či lidem v blízkém okolí jedince, který potřebuje pomoci.

Čtvrtá kapitola začíná krátkou anketou, která se zabývala názorem veřejnosti na fenomén sekt a zda-li lidé vnímají slovo sekta stále ve spojení s členy Náboženské společnosti svědkové Jehovovi. Hlavní výzkum je proveden formou polostrukturovaného rozhovoru s ženou, která dvanáct let žila pro Náboženskou společnost Svědkové Jehovovi. Zde je detailně popsán „vstup, život a odchod od svědků Jehovových“.

Závěrečná část vychází z výše uvedeného, předkládá stručné shrnutí jednotlivých kapitol, návrhy možné prevence a ochrany před psychickou manipulací, hodnotí výzkumnou část a zda-li byl splněn cíl této práce.

Anotace

Diplomová práce „Psychická manipulace členů v sektách“ přibližuje v teoretické rovině fenomén sekt, psychickou manipulaci v životě sekty, informuje o možném nebezpečí a navrhuje možnosti prevence.

Výzkumná část obsahuje polostrukturovaný rozhovor s ženou, která žila dvanáct let v Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi a malou anketu, která je zaměřena na názory veřejnosti k problematice sekt.

Klíčová slova:

sekta, náboženství, nová náboženská hnutí, psychická manipulace, brainwashing, Náboženská společnost Svědkové Jehovovi.

Annotation

Thesis „Psychological manipulation in the sects“ focuses on description of the sect phenomenon and mechanics of psychological manipulation within it. Further the paper highlights potential risks and proposes prevention.

In the research there is semi-structured interview with a woman who had lived twelve years in the Jehovah's Witnesses. Additionally the thesis summarizes results from small poll unveiling public opinion on the issue of sects in the Czech Republic.

Key words:

Sect, Religion, New religious movements, Psychological manipulation, Brainwashing, Jehovah's Witnesses.

Seznam použité literatury a prameny

Knihy, syntetické práce a monografie:

1. **ABGRALL, J.-M.** Mechanismus sekt. Překlad PhDr. Milada Horáková. Praha: Karolinum, 1999. 253 s. ISBN 80-7184-774-7.
2. **BÜCHNEROVÁ, B.** Co máme vědět o sektách. Praha: Amulet s.r.o., 1999. 127 s. ISBN 80-86299-02-3.
3. **ENGELHART, V.** Kdo jsou svědci jehovovi? Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1992. 55 s.
4. **HASSAN, S.** Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994. 286 s. ISBN 80-85880-03-2.
5. **HENDL, J.** Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
6. **HRABAL, F.R.** Lexikon náboženských hnutí, sekt a duchovních společností. Bratislava: CAD PRESS, 1998. 516 s. ISBN 80-85349-79-5.
7. **JEŘÁBEK, H.** Úvod do sociologického výzkumu. Praha: Karolinum, 1993. 162 s. ISBN 80-7066-662-5.
8. **KŘIVOHLAVÝ, J.** Povídej – naslouchám. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. 135 s. ISBN 978-80-7195-405-7.
9. **MATĚJČEK, Z.** Co děti nejvíc potřebují. Praha: Portál, 2008. 112 s. ISBN 978-80-7367-504-2.
10. **MOYANO, A. L.** Sekty skrytá hrozba současnosti. Překlad Vratislav Konečný. Frýdek-Místek: Alpress, 2011. 165 s. ISBN 978-80-7362-882-6.
11. **MÜHLPACHR, P.** Kapitoly ze sociální patologie. Brno: Institut mezioborových studií, 2003. 83 s.
12. **NEŠPOR, Z. LUŽNÝ, D.** Sociologie náboženství. Praha: Portál, 2007. 232 s. ISBN 978-80-7367-251-5.
13. **OPATRŇÝ, A.** Malý slovník sekt. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. 143 s. ISBN 80-7192-246-3.
14. **POSPÍŠIL, M.** Slovní manipulace v komunikaci, jak vyvrátit nad lží a chytráctvím. Plzeň: Kalous & Skřivan, 2008. 371 s. ISBN 978-80-903529-2-6.

15. **SEKOT, A. Sociologie v kostce. Brno: Paido, 2006. 258 s. ISBN 80-7315-126-X.**
16. **TAYLOROVÁ, K. Brainwashing Manipulace s myšlením. Překlad Kateřina Bodnárová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 423 s. ISBN 80-7106-773-3.**
17. **VOJTÍŠEK, Z. Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství. Brno: L..Marek, 2005. 228 s. ISBN 80-86263-69-X.**
18. **VOJTÍŠEK, Z. Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět. Praha: Beta Books, 2007. 210 s. ISBN 978-80-86851-64-8.**
19. **VOJTÍŠEK, Z. Encyklopedie náboženských směrů v České republice: náboženství. církve, sekty, duchovní společenství. Praha:Portál, 2004. 462 s. ISBN 80-7178-798-1.**
20. **VYKOPALOVÁ, H. Sociálně patologické jevy v současné společnosti. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 151 s. ISBN 80-244-0337-4.**
21. **WIEBEUS, H.-O. Sekty a lovci duší. Překlad Mgr. Irena Nálevková. Plzeň: Nava - nakladatelská a vydavatelská agentura, 2006. 295 s. ISBN 80-7211-224-4.**

Jiné informační zdroje:

22. <<http://www.sekty.cz/www/index.php>>
23. <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4032-10>>
24. <http://www.scitani.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/pramenne_dilo_1991>
25. <<http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/p/4132-05>>
26. <<http://cpons.webpark.cz/>>
27. <<http://www.iprima.cz/videoarchiv/183221/6550/all>>
28. <<http://www.sekty.cz/www/stranky/studie/CoJeACoNeniSekta.pdf>>
29. <<http://www.sekty.cz/www/stranky/studie/1.pdf>>
30. <<http://manipulace.divoce.cz/manipulace-sekt/>>
31. <<http://www.principyzivota.cz/stranky/zakladni-vycvik>>
32. <<http://www.sysifos.cz/index.php?id=slovník&act=zobrazit&idd=&pismo=&vyraz=1189080840&heslo=Sekty>>
33. <<http://www.sysifos.cz/index.php?id=vypis&sec=1223886991>>
34. <<http://www.akropolis.cz/>>
35. <<http://www.sekty.cz/www/stranky/studie/8.pdf>>
36. <www.dingir.cz>
37. <<http://www.hoschl.cz/?text=3533&lang=cz>>
38. <http://www.crdm.cz/download/archiv/2005/Archa_7_05.pdf>
39. <http://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/sekty_cb20080512.html>
40. <http://www.r-factor.cz/business_success.htm>
41. <<http://www.reflex.cz/vyhledavani?q=scientologické+peklo&hash=fd0f71c1455>>
42. <<http://managementmania.com/lewinuv-trifazovy-model-zmen>>

Seznam tabulek, obrázků a grafů

- Tabulka č. 1** Obyvatelstvo dle náboženského vyznání r. 1921, 1930, 1950, 1991, 2001
- Tabulka č. 2** Srovnání obyvatel hlásících se k vybraným náboženským skupinám (r.1991 a 2001)
- Tabulka č. 3** Pět nejčastěji zmiňovaných názvů „sekt“ (dotazníkové šetření)
- Tabulka č. 4** Kolik lidí má osobní zkušenost se sektou (dotazníkové šetření)
- Graf č. 1** Je podle Vás sekta nebezpečná (dotazníkové šetření)
- Obrázek č. 1** Některé sekty považují odborníci spíše za lékařskou diagnózu (www.vesmirnilide.cz)
- Obrázek č. 2** Plakáty nabízející pochybné semináře (Nová Akropolis)
- Obrázek č. 3** Náborový leták, který byl dříve hodně rozšiřovaný studenty (Scientologie)
- Obrázek č. 4** Inzerát v novinách (Scientologie)
- Obrázek č. 5** Letáček s kontakty (Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů/Mormoni)

Seznam Příloh

- Příloha č.1** Vzor dotazníku
- Příloha č.2** Tabulka výsledků otevřených otázek z dotazníku
- Příloha č.3** Okruhy otázek k rozhovoru
- Příloha č.4** Ukázka aktuálních článků z novin
- Příloha č.5** Tabulka z ČSÚ: Obyvatelstvo podle náboženského vyznání v letech 1921, 1930, 1950, 1991 a 2001
- Příloha č.5** Aktuální reportáž o nově vznikající sektě v České republice

Příloha č.1 Vzor dotazníku

Dobrý den,

jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati – obor sociální pedagogika a obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku.

Cílem této ankety je získání informací o tom, jak lidé vnímají slovo sekta. Zda-li negativně či pozitivně a proč, a dále zjistit kolik lidí má se sektou zkušenost ať vlastní či zprostředkovanou. Výsledky použiji ve své diplomové práci jako obohacení praktické části k hlavnímu výzkumu. Vaše odpovědi pro mne budou velmi důležitým přínosem.

Děkuji Markéta Kyjovská

1. Co Vám přijde na mysl (co se Vám hned vybaví) pod pojmem „sekta“?

2. Máte zkušenosti se sektou nebo jejími členy?

- a) ne osobní zkušenost nemám, pouze zkušenosti zprostředkované médií (tv, časopisy, noviny, internet)
- b) ne, nemám žádnou zkušenost se sektou ani jejími členy
- c) ano mám osobní zkušenost
- d) ano lidé z mého blízkého okolí mají zkušenost
- e) jiná odpověď:

3. Jaké sekty znáte?

4. Je podle Vás sekta nebezpečná?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

5. Vadí Vám způsob jakým někteří členové různých náboženských spolků šíří svou víru?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

6. Jste příslušníkem v ČR registrované církve?

- a) ano
- b) ne
- c) na tuto otázku nebudu odpovídat

Identifikační otázky: věková kategorie, pohlaví, nejvyšší dosažené vzdělání

Příloha č.2 Tabulka výsledků otevřených otázek z dotazníku

Co Vám přijde na mysl, když se řekne sekta? Jaké sekty znáte? Identifikační otázky:

1.	Uzavřené společenství	Svědkové Jehovovi, tam kde je Tom Druide - scientologie, Zjevení sedmého dne, Sufiiste	Muž, 31-40let, nejvyšší vzdělání: vysoká škola, je příslušníkem v ČR registrované církve
2.	Fanatismus	Jehovisté, mormoni, scientologové	Žena, 31-40 let, nejvyšší vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem církve
3.	Konotace je negativní. Vybaví se mi skupina manipulovaných, pomatených lidí věřící v „něco“, co určuje skupina manipulátorů nebo manipulátor jeden.	Scientologové, jehovisté, mormoni (ale to už možná sekta úplně není)	Muž, 20-30 let, nejvyšší vzdělání: střední škola, není příslušníkem církve
4.	Lidi, kterým nerozumím, kteří mluví jinak. Fanatici	Neznám. Snad jen svědkové Jehovovi	Žena, 31-40 let, nejvyšší vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem církve
5.	Společenství semknuté kolem nějaké ideologie nebo osobnosti, většinou s náboženskou náplní. Obvyklým znakem je psychologická manipulace členů.	Svědkové Jehovovi, Scientologové, Vesmírní lidé, ale také multilevel marketingové spol.	Muž, 41-50 let, nejvyšší vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
6.	Náboženská skupina lidí a jejich nesmyslná filosofie života	Nejznámější asi jehovisté, Hare Kršna	Žena, 20-30 let, nejvyšší vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem církve
7.	Negativní vzpomínky na ty sekty, které nutili své členy vzdát se majetku ve prospěch sekty, poslouchat bezmyšlenkovitě nařízení sekty, aniž by měli členové sekty příležitost se k nesmyslným nařízením vyjádřit, musí se podřídit a dodržovat tvrdé podmínky a příkazy, které někdy končí i hromadnou sebevraždou. Pokud se někdo vzbouří, je okamžitě z komunity vyloučen a majetek, který do sekty vložil mu není nikdy vrácen. Život v sektě je postupně vymývání mozku. Domnívám se, že do sekty většinou vstupují slaboši, kteří se sami nedokáží o sebe postarat a sekta jim umožní, aby se cítili, že někam patří a že se o ně někdo postará. Nebo tam vstupují lidé, kteří se nedokáží vypořádat s životní ztrátou, někdo jim zemřel, přišli o zaměstnání, přátele, atd.	Jehovisty, i když dnes je to již snad uznávané náboženství, mormony, hary krišna – bohužel se o to blíže nezajímám, takže neznám jmenovitě názvy sekt	Žena, 51-64 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
8.	Skupina osob fanaticky vyznávající nějaké náboženství nebo životní styl, často velmi vyhranění	Svědkové Jehovovi, Mormony	Muž, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem církve
9.	Lidi, kteří mají odlišná pravidla života než běžní lidé. Většinou jsou to pravidla, která nedokážu pochopit.	Jehovisté	Muž, 20-30 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem církve
10.	Nic	Žádné	Muž, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: základní škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
11.	Skupina lidí až fanaticky orientovaná na určitý druh náboženství, čímž může být nebezpečná pro své okolí	Neznám	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
12.	Svědkové Jehovovi	Svědkové Jehovovi, Mormoni	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem církve

Co Vám přijde na mysl, když se řekne sekta? Jaké sekty znáte? Identifikační otázky:

13.	Negativní emoce, ovlivňování lidí, blbnutí lidí	Jehovisté, al kajda	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
14.	Uzavřená společnost, která má svoji určitou filozofii, víru	Matně si vybavuji nějaké sekty v americe, kde to vedlo až ke smrti členů a zásahu FBI, název nevím	Muž, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
15.	Skupina lidí bez samostatného myšlení a rozhodování	Nejznámější jsou Jehovisté a Mormoni	Žena, 51-64 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vyšší odborná škola, není příslušníkem církve
16.	Je to složitá otázka, myslím touha po tom, být jiný	Z doslechu Svědkové Jehovovi	Žena, věk 65 a výše, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, je příslušníkem v ČR registrované církve
17.	Fanatismus	Jehovisty	Žena, 51-64 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, je příslušníkem v ČR registrované církve
18.	Skupina lidí, ovládaných jedním vedoucím	Jehovisty	Žena, 51-64 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, je příslušníkem v ČR registrované církve
19.	Společnost, která pomocí slibů „lepšího života“ manipuluje s lidmi, vnucuje jim jejich víru a vytváří psychický nátlak na člověka. Například se potom zmocňuje jejich majetku a dalších cenných věcí. Jak se říká je to skupina vymývající lidem mozek.	Svědkové Jehovovi, Mormoni, hare krišna, satanisté	Žena, 20-30 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
20.	Sdružení lidí, vyznávající víru v cokoliv. Po většině manipulovaných člověkem, jehož cíle jsou zcela odlišné od cílů, ke kterým se sekta hlásí.	Neznám žádnou sektu	Muž, 41-50 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
21.	Otravní fanatičtí lidé	Jehovisty, víc toho asi nevymyslím	Muž, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
22.	Náboženství, zneužívání (labilnějších) lidí v těžké životní situaci	Scientologové, Haré Kršna, Hnutí Grálu, Jehovisté	Muž, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
23.	Skupina lidí, která si žije vlastním způsobem života. Často se také straní od ostatních lidí. Má vlastní pravidla, jejichž porušení je trestáno.	V této oblasti se příliš neorientuji	Žena, 15-19 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
24.	Skupina lidí, kteří určitým způsobem žijí, šíří své názory, přičemž vůdce výrazným způsobem ovlivňuje jiné jedince	Církev Ježíše Krista svatých posledních dní, Mormoni, Jehovisté	Muž, 20-30 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
25.	Svědkové Jehovovi	Svědkové Jehovovi	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
26.	Skupina lidí, která se snaží získat lidi a jejich finanční prostředky na svou stranu přesvědčováním a tomu čemu „věří“, jinak bych řekla, že slabším jedincům vymyjí mozek a tahají z nich jejich úspory	Jehovisté, scientologie, hare kršna, nový věk, satanisté	Žena, 20-30 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve

Co Vám přijde na mysl, když se řekne sekta? Jaké sekty znáte? Identifikační otázky:

27.	Náboženská skupina, manipulace s lidmi, jehovisti	Jehovisti, mormoni, scientologové	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
28.	Závadová skupina a heslo „rychle pryč“! Vymývání mozků	Mormoni, scientologové, Svědkové Jehovovi – i když jde vlastně o státem uznanou církev, Sisyfos	Žena, 41-50 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, je příslušníkem v ČR registrované církve
29.	Negativní „odnož“ náboženství	Svědkové Jehovovi	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem církve
30.	Skupina lidí hlásající nějakou (nejčastěji kvazináboženskou) ideologii, napodobující církve.	Jehovisté, Mormoni, Moonisté, Hare Krišna, scientologové a další	Muž, věk 65 a výše, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, je příslušníkem v ČR registrované církve
31.	Jehovisti	Jehovisti, scientologové	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
32.	Společenství lidí ovládaných vůdcem sekty.	Jehovisté, adventisté (i když podle zákona to jsou církve), principy života a další sekty z TV	Muž, 20-30 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
33.	Skupina lidí, která vyznává nějaký životní styl, ale spíše náboženskou víru.	Mormoni, jehovisté, monisté, scientologové, hare kršna	Žena, věk 65 a výše, nejvyšší vzdělání: vysoká škola, je příslušníkem v ČR registrované církve
34.	Demagogie	Jehovisté, scientologové	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, na tuto otázku nebudu odpovídat
35.	Skupina lidí, vyznávající určitý náboženský názor.	žádné	Žena, 15-19 let, nejvyšší dosažené vzdělání: základní škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
36.	Fanatismus, ovlivňování, manipulace s lidmi, omezování lidí, nadřazenost, ztráta kontaktu s realitou, závislost a ztráta vlastní svobody.	Svědkové Jehovovi, scientologové	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
37.	Organizace.	Ó šinrikijo	Muž, 20-30 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
38.	Společenství lidí, které velmi intenzivně věří v „něco“ a je ochotno pro svojí víru i cokoli obětovat, podřítit svůj život, cokoli vykonat. Vnímám je spíše negativně.	Dle mého náoru patří mezi sekty scientologové, jehovisté, satanisté, ale i teroristé	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, je příslušníkem v ČR registrované církve
39.	Uzavřené, světu a odlišným názorům nepřátelské společenství, ovládání lidí dominantním jedincem/dogmatickou myšlenkou, škodlivé působení ve formě společenské odloučenosti jedince od okolního světa, jiných názorů, netolerance	jehovisté, sekty v USA, Dvorský-Parsifal immanuel a skupina kolem Afričana Festuse Nsohy	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, na tuto otázku nebudu odpovídat
40.	Organizovaná skupina lidí, kteří jdou za nějakým cílem, přesvědčují se o kvalitách a hodnotách různého ražení, že jsou právě ty správné. Zakazují dělat určité věci a naopak nakazují se chovat nějakým způsobem, který jim má jakože pomoci v lepším životě.	žádné	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve

Co Vám přijde na mysl, když se řekne sekta? Jaké sekty znáte? Identifikační otázky:

41.	Skupina lidí s extrémně vyhraněnými názory, jedna vůdčí osoba v rámci skupiny, která ostatním nanejvýš do hlavy nějaké nesmysly	náboženské	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
42.	„Strážná věž“ stojící v metru, Tom Druide ve filmu Eyes Wide Shut, Rosemary má děťátko	Svědkové Jehovovi, scientologové (prý není sekta)	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
43.	Skupina lidí se „zvláštními“ postoji a pravidly	Hnutí svatého grálu, Svědkové Jehovovi	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem církve
44.	Skupina lidí bez vlastního názoru, ovlivnitelná, nebezpečná.	Svědkové Jehovovi a další	Žena, 41-50 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
45.	Jehovista	Je jich určitě mnoho, ale neobtěžuji si pamatovat jak si všichni říkají	Žena, 41-50 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, na tuto otázku nebudu odpovídat
46.	Zfanatizovaná společnost	Svědkové Jehovovi	Muž, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
47.	Něco negativního, spojeného s lidmi, kteří negativně působí na druhé, ať už to má důvod majetkový, náboženský nebo sexuální	Jmenovitě neznám	Muž 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
48.	Společnost lidí	Svědkové Jehovovi	Muž, 20-30 let, nejvyšší vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
49.	Skupina lidí, kteří něčemu věří	Jehovisté, křesťané, židé	Žena, 41-50 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
50.	Skupina lidí s jistým názorem např. na víru	Jehovisté	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
51.	Náboženská skupina vymykající se normálu	Óm šinrikijo, svatyně lidu	Muž, 20-30 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
52.	Uzavřená komunita lidí s určitým zaměřením	Jevosté, Adventisté sedmého dne, scientologická sekta	Žena, 51-64 let, nejvyšší dosažené vzdělání: střední škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
53.	Skupina lidí, která provozuje něco špatného	Jehovisti, satanisti	Žena, 31-40 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve
54.	Skupina fanatiků s nekalými úmysly	Kukluxklan, mormoni, hare kršna	Žena, 20-30 let, nejvyšší dosažené vzdělání: vysoká škola, není příslušníkem v ČR registrované církve

Příloha č. 3 Okruhy otázek k rozhovoru

Představení a poskytnutí informací o sobě a plánovaném rozhovoru. Ujištění o anonymitě.

1) Okolnosti vstupu

- Kolik Vám tehdy bylo?
- Jak dlouho jste u svědků Jehovových byla?
- Kdo Vás k svědkům Jehovovým přivedl?
- Rozhodovala jste se dlouho?
- V příběhu by mělo být zohledněno, co jste tehdy prožívala. Např. nějakou životní změnu: narození dítěte, rozvod, nemoc ...
- Byla jste tehdy zaměstnaná / studující / na MD ?
- Byla jste tehdy svobodná / ve fungujícím manželství či partnerství, rozvedená?
- Je vstup k svědkům Jehovovým jednoduchý?
- Byla jste předtím členem nějaké církve?
- Zajímala jste se ještě před vstupem k svědkům Jehovovým např. o esoterii, jógu, meditaci, alternativní medicínu, vyhledala jste kartářku?

2) Život u svědků Jehovových

- Co Vás nejvíce nadchlo, co se Vám líbilo u svědků Jehovových?
- Jaké povinnosti má člen Náboženské společnosti svědkové Jehovovy?
- Jaké povinnosti jste měla vy?
- Stíhala jste své povinnosti?
- Co jste dělala po práci a o víkendech (ve svém volném čase)?
- Jaké činnosti Vás bavili u svědků Jehovových?
- Dělají svědkové Jehovovi nějaké dobrovolnické činnosti, charitu?

3) Odchod od svědků Jehovových

- Kdy a co způsobilo, že jste začala o svědcích Jehovových pochybovat?
- Za jak dlouho jste se rozhodla odejít?
- Není tajemstvím, že členové Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi se s „odpadlíky“ nestýkají. Dělali Vám nějaké problémy?
- Pomáhal Vám v té době někdo s vyrovnáním se s touto situací?
- Zůstali Vám tam kamarádi či příbuzní?
- Hlásí se k Vám?
- Přejde Vám teď zpětně, že jste žila jen pro tuto komunitu. Že jste byla izolovaná?

4) Současnost (identifikační otázky)

- skutečný věk
- současný rodinný stav
- zaměstnána / důchod

Kryly kurzy jógy zneužívání dívek?

OLOMOUČ Studium v duchovní škole Poetrie v Olomouci končilo pro mladé ženy sexuální zneužitím, domnívá se policie. Útvar pro odhalování organizovaného zločinu vyšetřuje, co se ve „škole“ dělo. Studium vedle kurzů jógy či seminářů o astrologii patrně zahrnovalo také cestu k očistění, kdy vybrané studentky coby „vyvolené“ posloužily k uspokojení svého guru. MF DNES na základě svědectví jedné z nich zrekonstruovala, jak olomoucká pobočka této školy fungovala. Na Poetrii mohli lidé uvažovat i v Praze, Brně či Zlíně.

„Na první pohled se vše jeví normálně, každý týden cvičení jógy či víkendové semináře s tematikou východní filozofie. Některé z našich lektorek zde však pro svého guru vybíraly sexuální oběti,“ popisuje žena, která jejich učení také podlehla. Její jméno redakce zná, ovšem s ohledem na její bezpečí a soukromí je nebudeme zveřejňovat. Nejvyšší metou pak v Poetrii byla pouť, kde se ženy mohly s oním tajemným guru, který si říká Om nadsamec, setkat. Poutě, kde na sebe narazily studentky ze všech koutů republiky a které se konaly jak v tuzemsku, tak v zemích jako Indie či Thajsko, pak byly místem, kde mělo k sexuálnímu zneužívání docházet. Vůdce Poetrie je podle jeho asistentky dlouhodobě v Asii. Ta také důrazně popřela jaké-

koli zneužívání. Lektorky Poetrie je označovaly jako odháčkování. „Jde o cvičení, kdy duchovní učitel pohlavním stykem odstraní pomyslné háčky z energetického centra ženy. Má jí to pomoci k odtržení se od nepovolených vztahů, s muži, kteří zde ony háčky rovněž při pohavňavání styku zanechali,“ vysvětluje Olomoučanka. „Ne každá studentka a lektorka se o této odvrá-

né tváří Poetrie dozvěděla.“ Ona sama se však do ní zblízka podívala v jednom městě na Moravě. „Uvěřila jsem, že je to mé jediné řešení. I přes opakované dotazy jsem se skutočností, že půjde o cvičení spojené s pohavňaváním stykem, dozvěděla až na místě.“

K tomu tak skutečně došlo. „Velice na mne zapůsobily domluvy mojí lektorky, byla pro mne velkou

autoritou. Nakonec jsem tehdy byla sama přesvědčena, že odháčkování potřebuji a chci,“ vzpomíná bývalá studentka. Zpracoval také pocit strachu spojený s poutáním v neznámém městě a domě. Světy konalo i dechové cvičení, které mi bylo uloženo. Podlehla jsem situaci a podstoupila jsem to i přesto, jaký pocit, že něco není v pořádku.“

O tom, jak Poetrie funguje dnes, nemá její bývalá členka přesné informace. Snad se z ní stala uzavřenější skupina, otevření duchovní školy to již rozhodně není.

To si ověřila také brněnská lektorka MF DNES, která navštívila místo, kde Poetrie před pěti lety pořádala svá cvičení. Škola nebo to, co z ní zbylo, přestala jít. Nyní se o ni zajímá také Útvar pro

odhalování organizovaného zločinu. Policisté hledají další svědky, kteří s ní měli co do činění. Ozvat se mohou na telefonním čísle 739 881 270 nebo e-mailové adrese policie.poeetrie@seznam.cz. „Nic bližšího ovšem nebudeme s ohledem na naše probíhající vyšetřování zveřejňovat,“ doplnil mluvčí tohoto útvaru Pavel Hamrák. **Michal Poláček** s příspěvím Kláry Kubíčkové

FBI šetří scientology kvůli otrokářství a obchodu s lidmi

LOS ANGELES (IDNES.cz) Kontrolerzi scientologickou církev, jejímiž členy jsou i hollywoodské hvězdy John Travolta nebo Tom Cruise, vyšetřuje FBI. Časopis New Yorker napsal, že se agenti o tajemnou organizaci zajímají kvůli obchodu s bílým masem a zotročování svých vlastních členů.

Autor článku Lawrence Wright v šestadvacetistránkovém materiálu čerpal mimo jiné z výpovědí bývalých členů církve včetně filmového tvůrce Paula Haggise.

Lidé, kteří se znelibili vedení scientologické církve, hovoří o bití, nucených pracích i převýchovných táborech.

Scientologické dezertéry prý po celých Spojených státech hledají agenti FBI a vyslychají je kvůli praktikám, které vůdci organizace používají ke kontrole a sledování svých členů. Podezřelým číslo jedna je sám vůdce církve David Miscavige. Muž, který byl v roce 2006 svědkem Toma Cruise, když si bral Katie Holmesovou, prý systematicky ohrožuje členy církve. Většinu zvrstev údajně páchá v centrále organizace, které se říká Gold Base a sídlí uprostřed kalifornské pouště.

Miscavige si údajně žije jako hollywoodská hvězda – zaměstnává osobní kuchaře a v garáži mu stojí

celá flotila automobilů. Agenti si na prostopášný život šéfa organizace, která nemusí platit daně a žije z darů svých členů, hodlají posvítit.

Daleko závažnější jsou obvinění, která prošetřují agentky FBI Valerie Venegasová a Tricia Whitehillová, které se v Los Angeles soustředí na potírání obchodu s bílým masem. Zabývají se několika obviněními, která se týkají otroctví. Podle výpovědí musí lidé, kteří vystoupili z řady, odejít do takzvané díry, což je něco jako vězení, kde se

musí zpovídat ze svých chyb a bojovat za možnost zůstat v centrále církve. Lidé, kteří se znelibili vedení, hovoří o bití, nucených pracích i převýchovných táborech.

Členové církve se také musí podle Haggise vzdát blízkých, kteří scientology kritizují. Na Gold Base prý rovněž operuje jednotka, která brání lidem v útěku z centrály církve. V minulosti už prý zajala více než sto zběhů. „Když nezabral emoční, duchovní nebo psychologický nátlak, použili fyzickou sílu, aby lapili a vrátili uprchlíky,“ napsal Wright v článku. Sami scientologové obvinění razantně odmítli.

Příloha č.5 Tabulka z ČSÚ:

Obyvatelstvo podle nábožen. vyznání v letech 1921, 1930, 1950, 1991 a 2001

**1-19 Obyvatelstvo podle náboženského vyznání
podle výsledků sčítání lidu v letech 1921, 1930, 1950, 1991 a 2001
Population by denomination and sex: as measured by
1921, 1930, 1950, 1991 and 2001 censuses**

Náboženské vyznání, církev	Celkem ¹⁾ Total ¹⁾
Rok 1921 ²⁾	
Obyvatelstvo celkem	10 005 734
Katolické úhrnem	8 210 771
v tom:	
- římskokatolické	8 201 464
- řeckokatolické vč. armenskokatolického	9 307
Evangelické úhrnem	396 852
v tom:	
- českobratrské	231 199
- augsburské	150 687
- helvetské (reformované)	3 080
- jiné	11 886
Pravoslavné	9 221
Starokatolické	20 103
Československé	523 232
Izraelské	125 083
Jiné	2 393
Nezjištěno	1 564
Bez vyznání	716 515
Rok 1930	
Obyvatelstvo celkem	10 674 386
Římskokatolické	8 378 079
Řecko a armenskokatolické	12 149
Evangelické úhrnem	499 685
v tom:	
- českobratrské evangelické	290 994
- německé evangelické	130 981
- augšpurské ve východním Slezsku	46 777
- augšpurské na Slovensku	5 708
- reformované na Slovensku	2 446
- Jednoty bratrské	5 649
- československých baptistů	2 142
- Jednoty českobratrské	6 616
- metodistů	7 134
- ostatních denominací	1 238
Pravoslavné	24 488
Československé	779 672
Starokatolické	22 544
Jiné křesťanské	5 808
Izraelské	117 551
Ostatní mimo křesťanské	266
Bez vyznání a nezjištěno	834 144
Rok 1950	

Obyvatelstvo celkem	8 896 133
Katolické - ritu římského	6 792 046
- ritu řeckého	32 862
Evangelické:	
- českobratrské	401 729
- německé evangelické	6 401
- augšpurské ve východním Slezsku	57 741
- augšpurské na Slovensku	22 403
- reformované na Slovensku	4 350
- Jednoty bratrské	5 401
- Bratrské jednoty Chelčického	2 745
- Jednoty českobratrské	5 373
- metodistů	2 917
- ostatních denominací	1 312
Pravoslavné	50 365
Československé	946 813
Izraelské	8 038
Jiné	12 786
Nezjištěno	22 889
Bez vyznání	519 962

Rok 1991

Obyvatelstvo celkem	10 302 215
v tom:	
Registrované církve a náboženské společnosti:	
Církve římskokatolická	4 021 385
Starokatolická církev v ČR	2 725
Církve řeckokatolická	7 030
Pravoslavná církev	19 354
Církve československá husitská	178 036
Českobratrská církev evangelická	203 996
Slezská církev evangelická a. v.	33 130
Slovenská evangelická církev a. v.	4 151
<i>Evangelical Church of the Augsburg Confession in Slovakia</i>	
Reformovaná křesťanská církev na Slovensku	1 396
Apoštolská církev v ČR	1 485
Novoapostolská církev	427
Evangelická církev metodistická	2 855
Bratrská jednota baptistů	2 544
Církve bratrská	2 759
Jednota bratrská	2 269
Církve adventistů sedmého dne	7 674
Nábož. společnost československých unitářů	365
Křesťanské sbory	3 017
Rada židovských náboženských obcí v ČR a ústřední svaz v SR	1 292
Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů (mormoni)	549
Ostatní církve, náboženské společnosti a vyznání:	
ostatní a nepřesně určené křesťanské církve a náboženské společnosti	8 790
Náboženská spol. Svědkové Jehovovi	14 575
islám	495
ostatní (nekréšťanské) církve a náboženské společnosti	3 435
Nezjištěno	1 665 617
Bez vyznání	4 112 864

Rok 2001

Obyvatelstvo celkem	10 230 060
v tom:	
Registrované církve a náboženské společnosti:	
Církev římskokatolická	2 740 780
Starokatolická církev v ČR	1 605
Církev řeckokatolická	7 675
Pravoslavná církev v českých zemích a na Slovensku	22 968
Církev československá husitská	99 103
Českobratrská církev evangelická	117 212
Slezská církev evangelická a. v.	14 020
Evangelická církev a. v. v ČR	14 885
Apoštolská církev	4 565
Novoapostolská církev	449
Evangelická církev metodistická	2 694
Luterská evangelická církev a. v. v ČR	5 412
Bratrská jednota baptistů	3 622
Církev bratrská	9 931
Jednota bratrská	3 426
Církev adventistů sedmého dne	9 757
Náboženská společnost českých unitářů	302
Křesťanské sbory	6 927
Církev Ježíše Krista Sv. posledních dnů	1 366
Náboženská spol. Svědkové Jehovovi	23 162
Federace židovských obcí v ČR	1 515
Ostatní církve, náboženské společnosti a vyznání:	
Církev sjednocení	43
Scientologická církev	110
Křesťanská společenství	4 012
Hnutí Hare Kršna	294
Anglikánská církev	201
Islám	3 699
Buddhismus	6 817
Hinduismus	767
Ostatní církve a náboženské společnosti	180 769
Nezjištěno	901 981
Bez vyznání	6 039 991

¹⁾ V letech 1921 - 1950 přítomné obyvatelstvo, v letech 1991 a 2001 trvale bydlící obyvatelstvo

²⁾ Na území k datu sčítání

¹⁾ *In 1921-1950 present population, in 1991 and 2001 residents only.*

²⁾ *On the territory as at the census date.*

Příloha č.5 Aktuální reportáž o nově vznikající sektě v České republice

Interpretace reportáže Janka Kroupy vysílané 1.11.2011 (TV Prima) o nově vznikající sektě nazvané „Guru z parkoviště“.

Reportáž byla o pochybných aktivitách invalidního důchodce pana Petra Bartoně a lidí, kteří jsou mu plně oddáni. Pan Bartoň, odborník „na mimozemské světy“ prý komunikuje s úrovněmi nad ním, radí lidem a očisťuje je od děsů či tzv. bubáků. Zdařile tak zneužívá lidskou naivitu a psychickou manipulaci. Postupné působení pana Bartoně vede k tomu, že jedna schůzka vede k další a lidem jsou doporučovány další a další semináře a setkání. Samozřejmě to nedělá zadarmo a inkasuje velké částky za sezení s nimi. Mladé ženy se mu svlékají v autě na parkovišti u hypermarketu v Hradci Králové a nikomu se to nezdá divné.

K panu Bartoňovi se lze dostat přes semináře nebo na doporučení jiných osob. Na prvním sezení vysvětlí pan Bartoň jak je to se světem, kontroluje ženy jak jsou sladěné tím, že je pošle na procházku kolem auta. S úplnou samozřejmostí požádá klientku, aby se vysvlékla, že je třeba jí odblokovat, očistit či energeticky doplnit. Vysvlékání oblečení zdůvodňuje tím, že nesmí být mezi ním a klientkou žádná mrtvá hmota. Jeho bývalá klientka uvádí, že má takové mentální schopnosti, že umí ženu uvést do transu či hypnózy. Bez vysvlékání nemůže pan Bartoň ženám pomáhat. Od mužů vysvlékání samozřejmě nepožaduje. Používá magii, a to badmintonovou pátku, z které využívá mřížku na likvidaci či vyrovnaní kladných a záporných nábojů. Na druhém sezení oznámí klientce, že je ochoten jí učit, což pro ní má být čest. Na začátku učení je ale potřeba zasvěcení v reiky „vesmírné energii“. Pan Bartoň je jediný kdo pochopil toto učení a za pouhých 12.000,- Kč je ochoten předat všechny tři stupně. A pokud prý není problém ve financích, vyplatí se mít všechny tři.

Bartoň si se svými „ovečkami“ tyká, vyslechne si problém a medovým hlasem přitakává a vysvětlí, že komunikuje s anděly, protože se pohybuje v páté úrovni nad lidmi. Za jedno sezení, které někdy netrvá ani 30minut, si inkasuje 1000,-Kč. Důsledkem přesvědčování pana Bartoně jsou nejen zúžené rozpočty jednotlivců, zničené životy či celá rodina.

Ve zkratce bylo skrytou kamerou natočeno, jak pan Bartoň vysvětlil jedné figurantce, která údajně trpí nedostatkem spánku, že jde „o elektronický smog, který na sebe přitahuje negativní energii. Takže, když má člověk v ložnici zapojenou noční lampičku v zásuvce, tak ta kolem sebe vytváří kladný náboje a to tyhle potvůrky přitahuje.“ Paní jednoduše naordinoval nemít logicky nic zapojené v zásuvce. Pan Bartoň jí vysvětlil svou teorii různých úrovní-dimenzí, kdy zvířata jsou pod námi, astrál nad námi. Komunikaci s astrálem běžným lidem nedoporučuje. Doporučuje komunikaci s úrovní nebe, s pátou dimenzí. Komunikovat s anděli může jen pár lidí a on je jedním z těch vyvolených. On vše ví a nemusí nikomu nic zdůvodňovat. Podle slov pana Bartoně, se teď „v roce 2012 blíží velká změna a energie se bouří. Tlačí tak vědomí člověka někam, kde normálně nebylo. Bylo na takové úrovni a ta energie ho tlačí výš a lidem naskakují systematicky až změněný stavy vědomí. Jindy se k tomu dostávali přes alkohol a drogy, teď to lidem naskakuje normálně. A jak se zvyšují ty energie, tak to je jako když ohříváte vodu. Co v ní je, to začíná utíkat. Čili všichni lidi procházejí tímto varem a bordel se z nich dostává ven. Ať se jim to líbí nebo ne. Taky se tomu říká globální oteplování.“ Doporučuje nákup obrázku, na které se musí koukat či astrální písťalek, které zahání bubáky.

Specifikum Bartoňovi sekty je podivná struktura jeho skupiny a cvičení jógy či učení reiky. Jednotlivci k němu jezdí i třikrát týdně na sezení. Toto společenství má jediné pravidlo, on je nejvyšší a všichni ho musí poslouchat. On je učí a oni mu za to platí. Má kolem sebe dvanáct věrných, kteří si budují svých dvanáct dál. Čili struktura pyramidy. Nabízí také se svým společníkem Tomášem určitý druh exorcismu, vymítání toho negativního z člověka, což jsou praktiky svazování a navozování topení vstříkovaním „svěcené vody“ do dutin. Tím chtějí jedince „restartovat“ a očistit.

Při konfrontaci s redaktory přiznal pouze učení jógy. Svlékání, peníze, reiky a další popřel. Vymluvil se na nedorozumění a že se jedná zřejmě o zhmotněné představy lidí kteří tomu věří a myslí si, že to je pravda. Kolik lidí se ve skutečnosti kolem Petra Bartoně točí však není jisté. Jedna z jeho minulých následovnic na něj podala trestní oznámení pro pohlavní zneužití a policie jej prověřuje z nedovoleného podnikání. V publicistickém pořadu reportéři pátrají po nepravostech, zločinech i dramatech, která jsou všude kolem nás, jen na ně ještě nikdo neukázal.